

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

**Vliv rodiny a jejích hodnot na představy o manželství a
rodičovství v období vynořující se dospělosti**

Tereza Wurstová

Vedoucí práce: PhDr. Jiří Jakubů, PhD.

Praha 2017

Prague College of Psychosocial Studies

Influence of the family and its values on the concepts of marriage and parenthood in the period of an emerging adulthood

Tereza Wurstová

The Bachelor Thesis Work Supervisor: PhDr. Jiří Jakubů, PhD.

Praha 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci „Vliv rodiny a jejích hodnot na představy o manželství a rodičovství v období vynořující se dospělosti“ vypracovala samostatně a výhradně s využitím pramenů a literatury uvedené v Seznamu použité literatury.

V Praze, dne 29.7. 2017

.....

Tereza Wurstová

ANOTACE

V této bakalářské práci se autorka zabývá vlivem rodiny a jejích hodnot na představy o manželství a rodičovství v období vynořující se dospělosti. Práce je rozdělena na dvě části, část teoretickou a část praktickou. Teoretická část je rozdělena do čtyř kapitol a dalších podkapitol. První kapitola je zaměřena na téma rodiny, manželství a rodičovství. Ve druhé kapitole autorka vymezuje pojem hodnoty a popisuje klasifikaci hodnot. Ve třetí kapitole se zabývá pojmy imaginace, představy, denní snění, vzpomínky a fantazie. Čtvrtá kapitola je věnována období vynořující se dospělosti. Praktická část popisuje kvalitativní výzkum mapující problematiku vlivu rodiny a jejích hodnot na představy o manželství a rodičovství v období vynořující se dospělosti. Výsledky tohoto výzkumu jsou významně omezeny počtem respondentů, tedy je není možné zobecnit na širší populaci.

Klíčová slova:

Rodina, manželství, rodičovství, hodnoty, imaginace, vynořující se dospělost

ABSTRACT

In this bachelor thesis, the author deals with the influence of the family and its values on the concepts of marriage and parenthood in the period of emerging adulthood. The thesis is divided into two parts, theoretical and practical. The theoretical part is divided into four chapters and other subchapters. The first chapter focuses on the topic of family, marriage, and parenthood. In the second chapter, the author defines the concept of value and describes the classification of values. In the third chapter, she deals with concepts of imagination, ideas, day dreams, memories and fantasies. The fourth chapter is devoted to the period of emerging adulthood. The practical part describes a qualitative research mapping the issue of influence of the family and its values on the concepts of marriage and parenthood in the period of emerging adulthood. The results of this research are significantly limited by the number of respondents; they thus cannot be generalized to cover the wider population.

Keywords:

Family, marriage, parenthood, values, imagination, emerging adulthood

Obsah

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	8
1 RODINA	9
1.1 Manželství	12
1.1.1 Sociologické teorie	15
1.2 Rodičovství	20
1.2.1 Transgenerační psychologie rodiny	23
2 HODNOTY	26
2.1 Vymezení pojmu hodnoty	26
2.2 Klasifikace hodnot	27
3 IMAGINACE	31
3.1 Představy	31
3.2 Denní snění a vzpomínky	33
3.3 Fantazie	35
4 OBDOBÍ VYNOŘUJÍCÍ SE DOSPĚLOSTI	36
PRAKTICKÁ ČÁST	38
5 METODOLOGIE	38
5.1 Cíle výzkumu	38
5.2 Výzkumné otázky	38
5.3 Výzkumný vzorek	39
5.4 Etika výzkumu	39
6 VOLBA METODY VÝZKUMU	41
6.1 Sběr dat	41
6.2 Průběh rozhovoru	43
6.3 Zpracování dat a jejich analýza	43
6.4 Limity výzkumu	43
7 SOUHRNNÁ ANALÝZA ROZHOVORŮ	45
7.1 Skupiny identifikovaných trsů	45
8 ZÁVĚRY VÝZKUMNÉ SONDY	56
9 DISKUZE	58
10 ZÁVĚR	59

SEZNAM LITERATURY	62
Příloha 1. – informovaný souhlas	1

ÚVOD

V současné době se stále více ukazuje jako problematický fenomén odkládání rodičovství, popř. rodičovství v pozdním věku, narůstá počet párů žijících v nesezdaných vztazích. Výrazně se prodlužuje přechodové období od dospívání k dospělosti, tedy fáze, nazývaná současnými psychology fází vynořující se dospělosti. Teorie vysvětlující příčiny těchto fenoménů v naší společnosti, jsou různé. Ve své práci se zabývám rodinou, jako základem, motivujícím, případně demotivujícím mladé lidi k manželství a rodičovství. Základem, ovlivňujícím a formujícím představu a fantazie na toto téma.

Domnívám se, že názory a hodnoty vyznávané rodinou lidí v období vynořující se dospělosti, a to ať už ve smyslu preference „materiálních, ekonomických“ hodnot nad hodnotami duchovními, vztahovými nebo rozporem mezi verbálně vyznávanými hodnotami a žitou realitou rodičů, kterou současní mladí lidé jako děti vnímali a vytvářelo to v nich pocity zmatku, dezorientaci nebo nejistotu. To vše se podílí na odkládání vstupu do manželství a rodičovství značnou mírou. V této bakalářské práci se zabývám vlivem rodiny, hodnot verbalizovaných rodiči, z pohledu jejich dětí a jejich vlastními hodnotami a schopností rodičů tyto hodnoty žít. Zajímalo mě, jak to v konečném důsledku ovlivnilo a ovlivňuje představy, sny a nakonec schopnosti, žít v partnerském životě, představy o manželství a o zakládání rodiny.

Tato bakalářská práce má dvě části. První, teoretická, je rozdělena do tří kapitol. V první kapitole vymezuji pojem rodina, manželství, rodičovství. Zabývám se demografickou změnou v sociologických teoriích a transgenerační psychologií. V druhé kapitole věnuji pozornost hodnotám, jejich vymezením a klasifikací. Třetí kapitola je zaměřena na imaginaci a její druhy. V empirické části je popsán kvalitativní výzkum, zabývající se vlivem nukleární rodiny a jejích hodnot na představy časně dospělých o manželství a rodičovství.

TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINA

Rodina je transkulturální institucí přítomnou ve všech světových kulturách, její nejjednodušší klasickou pracovní definicí je její definování jako systému. Tento systém je tvořen částmi (subsystémy) a vztahy mezi nimi. Nemůžeme poznat systém tím, že ho rozložíme na jednotlivé části, protože každý systém v sobě obsahuje i něco navíc, co je specifické, co je výsledkem vnitřní struktury a funkční integrace jeho jednotlivých částí do jednotného celku. Rodinný systém se rozkládá v časoprostoru, v biologickém a sociálně-historickém kontextu

Vedle pojmu rodinný systém, je dalším klíčovým pojmem rodinný proces. Tím se rozumí všechny akce a interakce uvnitř i mimo rodinný systém („family proces“). Rodinné systémy lze charakterizovat těmito tezemi:

- Jsou organizačně složité, složky rodinného systému nejsou ani fixní, ani neměnné ani chaotické, recipročně se ovlivňující;
- Rodinné systémy jsou otevřené, to umožňuje života schopnost, schopnost kontinuity a reprodukce, schopnost změny;
- Rodinné systémy jsou adaptabilní, jde o složité mechanismy změn, na základě citlivých reakcí na podněty vnitřního i vnějšího původu;
- Rodinné systémy jsou systémy průběžné informační výměny, jde o tok energie a přenos informací (Kantor a Lehr, 1975, in Sobotková, 2001).

Jednotlivé členy rodiny (subsystémy) spojují společné zájmy, pohlaví nebo generační příslušnost (Plaňava, 2000).

Kramer (1980) pojímá rodinu jako skupinu lidí, která žije současnou realitou, má společnou historii a budoucí očekávání vzájemně propojených vztahů.

Podle Možného (1990) rodinu chápeme jako instituci racionální, funkčně vertikálně hierarchizovanou, pragmatickou a kulturně omezující. Současně je soukromým světem autenticity, přirozené rovnosti, emocionality a spontaneity.

Aby rodiny zvládaly různé životní úkoly, které přináší rodinný životní cyklus, musí se postupně přizpůsobovat změnám. Každá rodina má své specifické způsoby, jak řeší problémy a zvládá úkoly. Tyto snahy o řešení problémů jsou pod vlivem přesvědčení, názorů a hodnot, které zastávají jednotliví členové rodiny, ale i rodina jako celek, stejně tak jako obecně platných názorů širší společnosti. Všechny tyto proměnlivé kombinace úkolů, pokusů o jejich řešení, výsledků a přesvědčení, tvoří rodinný systém (Rudi Dallos, 1999, in Sobotková, 2001).

Poněkud zjednodušeně se dá říci, že rodinné interakce, vzorce chování a opakující se sekvence komunikačních výměn jsou podstatou rodinného systému, přičemž dobrá funkčnost rodiny nezáleží ani tak na závažnosti problémů nebo množství, s nimiž se potýká, jako spíše na reakci samotné rodiny na tyto problémy (Sobotková, 2001).

Jak již bylo zmíněno, každý rodinný systém je tvořen několika subsystemy. Nejpodstatnější z nich je manželský (partnerský subsystem), subsystem rodič-dítě a sourozenecký subsystem. Ústřední roli ve všech fázích cyklu rodiny přitom hraje manželský subsystem. Dá se zjednodušeně říci, že na schopnosti ženy a muže vytvořit dobrý a fungující vztah závisí v konečném důsledku celkový úspěch jakékoliv rodiny (Sobotková, 2001).

Kvalitu rodinného prostředí zpravidla určuje její vnitřní fungování. Z tohoto hlediska ji lze považovat za systém, jehož účelem, náplní a smyslem je utvářet relativně stabilní a bezpečný prostor pro sdílení, produkci a reprodukci života lidí (Plaňava, 2000).

Rodinu i manželství můžeme charakterizovat za pomoci dvou procesů a čtyř základních komponent:

1. Struktura rodiny – uspořádání členů rodiny, jejich vzájemné vazby, charakteristiky a pozice, organizace rodiny, hierarchizace, rozdělení kompetencí, aliance. Do této komponenty patří i hranice mezi systémy a subsystemy (osobnostní a generační hranice, kvalitu a míru propojení rodiny se

společenským kontextem. Na běžné rovině činností rodiny do této kategorie patří i to, jak rodina zvládá instrumentální složky soužití (vaření, nákupy, úklid, hospodaření), pečovatelsko-výchovné úkoly, práva, odpovědnosti a povinnosti.

2. Intimita – v rodině má několik podob: manželskou (včetně eroticko-sexuální), rodičovskou a sourozeneckou. Podstatné tu jsou citová kvality, emoce, tedy psychologická atmosféra rodiny, která vytváří kohezi, závislost a vzájemnou podporu, pocity vzájemné blízkosti, projevy vřelosti a zájmu.
3. Osobní autonomie – jak a na kolik je každý včetně dětí v rodině respektován jako jedinečný, zda má prostě k rozvíjení vlastní osobnosti, dispozic, svých zájmů, své identity.
4. Hodnoty a postoje – jsou tím, do čeho rodina investuje peníze, čas, energii, jaká je hierarchizace tohoto usilování a jaké jsou preference, tedy životní hodnotová orientace rodiny. Z počátku jsou nositeli hodnotové orientace a preference rodiče-manželé, přičemž oba manželé mohou mít hodnoty identické nebo rozdílné. V případě rozdílných hodnot je podstatné, zda mohou být slučitelné nebo neslučitelné. Od toho se odvíjí nakonec i vzájemná očekávání členů rodiny, jeden od druhého, včetně mužské, ženské role, i role dítěte (očekávání rodičů od dětí a postupně dětí od rodičů, stejně jako očekávání dětí svého vlastním manželství a rodičovství). Do této kategorie patří i postoje, které mohou být soužití zkvalitňující a posilující (hestické) nebo naopak plná iluzí a nereálných očekávání (dishesťické), (Plaňava, 2000).

Nakonečný (2009) se zmiňuje o rodině jako o primárním nositeli kultury, jejíž funkcí je uvést jedince do života v rámci konkrétního kulturního prostředí, tj. naučit ho orientovat se ve světě symbolů, ve světě denní potřeby, i společenských hodnot a zvyklostí, učí ho kulturním i hygienickým návykům, slušnému chování a samoobsluze.

Univerzálními a základními funkcemi nukleární rodiny jsou dle Langmeiera a Krejčířové (2006) ve všech lidských společenstvích asi stejné: reprodukční, hospodářská, emocionální a socializační.

1.1 Manželství

Základem rodiny a sítě příbuzenských vztahů je manželský pár. Formy a podoby manželství jsou kulturně velmi různorodé. Existuje řada definic manželství. V našich zemích je za manželství považován dobrovolný svazek dvou lidí, muže a ženy, který plní účel jak ekonomický, tak emocionálně podpůrný. Z tohoto svazku se v našich zemích definuje rodina.

V Sociologickém slovníku (Jand'ourek, 2001) je manželství definováno čistě právně jako „právní vztah zavazující muže a ženu ke společnému životu“. I přes historické změny společnosti, společnost stále vytváří nejrůznější normy, podle nichž manželství vzniká, probíhá a zaniká.

K rozhodnutí vstoupit do manželství se připravujeme již od dětství. Manželská spokojenost rodičů je důležitou podmínkou pro to, aby malé dítě začalo radit manželství do svého životního scénáře jako samozřejmost (Říčan, 2014).

Hajnal popsal „evropský model manželství“, ve kterém si ženy a muži před vstupem do manželství zpravidla hledali práci mimo domácnost a šetřili na založení vlastního domova, což vedlo k pozdějším sňatkům. Tyto pozdější sňatky pomalu utvářely samotné rysy rodinného života spojované s modernizací – méně rodinných příslušníků a komplexních domácností, svobodnější výběr partnera a zkušenější rodičovství a péče o děti (Hajnal, 1982, in Goody, 2006).

Meadová s kolegy vytvořila členění manželských vztahů a interakcí:

VZTAHY

1. Vztahy navyklé na konflikt (conflict-habituated). Manželské páry působí cí přátelským a kontrolujícím se dojemem, ve kterém se však často již na počátcích projeví hluboké tenze a mnoho sporů. V takových vztazích se tyto konflikty mohou stát i určitým druhem intimity.
2. Devitalizované vztahy. Počátky těchto manželství byly plné lásky, která se však ztrácela, až postupně zcela zmizela. Navenek takové vztahy působí mrtvým dojemem. Popisy současných vztahů obou manželů zcela kon-

trastují s jejich popisy začátku manželství. Postoje partnerů k takové manželské situaci mohou být dvojí: „nedá se nic dělat, tak už to v životě chodí“ nebo „nevyhovuje mi to a nechci už takhle dál žít“.

3. Pasivně sourodé vztahy (passive-congenial). Taková manželství jsou ve stejné situaci jako v předchozí variantě s tím rozdílem, že v těchto vztazích tomu tak bylo již od začátku. Tyto manželské páry jsou pasivní, umrtvené a rezignující.
4. Vitální a totální vztahy. Oproti předchozím třem dysfunkčním typům vztahů jsou tyto dva typy vztahů funkční. Manželé jsou pro sebe prioritou, v manželství jsou jeden pro druhého, a vzájemné vztahy upřednostňují před ostatními vztahy a hodnotami. Manželské páry tráví společný čas tak často, jak to je možné a mají z toho potěšení. V totálních vztazích jsou oba manželé spokojeni se svým soužitím, které dokonce leckdy považují za lepší než na počátku manželství. Takové manželské páry jsou charakteristické tím, že na sebe manželé vzájemně nemají žádné požadavky a nároky.

TYPY INTERAKCÍ

1. Komplementární. Tyto interakce jsou dysfunkční. Manželé si předávají protikladná chování. Např. chce-li si jeden povídat, druhý mlčí; je-li jeden veselý, pak druhý je smutný; je-li jeden dominantní, druhý je submisivní.
2. Symetrické. Manželé si předávají stejná chování. Pasivita jednoho vyvolává nebo posiluje pasivitu druhého.
3. Paralelní. Manželé si umí předávat stejná i odlišná chování podle příležitosti. V takových manželských vztazích se střídají jak komplementární, tak i symetrické výměny (Meadová et al., 1985).

Vágnerová rozlišuje čtyři základní vztahové varianty aplikované na přístup k partnerství:

1. Bezpečný vztah – Bezproblémově zvládá vzájemnou blízkost. Partneri nemají obavy z opuštění a nemají tendenci zatěžovat vztah přílišnou závislostí. Snadno se stává hlubším, partneri dokáží přijímat i poskytovat pomoc i podporu. Případný rozchod zvládají bez většího stresu.

2. Vyhýbavý úzkostný vztah – Tento typ vztahu navazují nejistí a nedůvěřiví, nejistí, vyhýbaví lidé s tendencí chránit se před očekávaným zklamáním. Mají strach z opuštění, hlubších vztahů se bojí. Tito lidé mívají nízkou toleranci ke stresu a špatně snášejí rozchod, jelikož představa, že budou zavrženi, je pro ně těžce zvládnutelná. Často však k rozchodu svým chováním přispívají.
3. Vyhýbavý odmítavý vztah – Tito lidé jsou nedůvěřiví, nechtějí být na někom závislí, ani nechtějí, aby na nich byl závislý partner. Bojí se příliš blízkého vztahu a bývají neochotní otevřít se druhému člověku. Dobrý vztah považují za prakticky nedosažitelný, proto se o něj raději nepokoušejí. Případný rozchod potvrzuje jejich původní obavy a často vede k neochotě pouštět se do nových vztahů.
4. Úzkostně ambivalentní vztah – Tyto typy vztahů vytvářejí jedinci nadměrně závislí na druhých s tendencí si je idealizovat. Mají nízké sebevědomí a představu, že jsou nechtění. Často se trápí otázkami, zda je partner skutečně miluje nebo zda je chce opustit. Vyžadují opakovaná ujišťování. Mají tendence k většímu počtu krátkých lásek, snadno se zamilovávají, bez většího uspokojení. Rozchody posilují jejich nejistoty (Vágnerová, 2010).

Přirozenou součástí člověka je touha po svobodě a prostoru a zároveň po sepětí. Obě přitom mohou působit stejně silně. Tomuto sepětí bychom se neměli bránit. I v našich vztazích se setkáváme s tendencí k sepětí a odstupu a je to přirozené (Moore, 1994).

Vstup do manželství bývá v současnosti často odkládán. Ještě před dvaceti lety se mladí lidé jednodušeji dohodli na tom, kdy je vhodné založit rodinu, přičemž dnes je v tomto ohledu shoda velmi malá. Přitom teprve narozením prvního dítěte, kdy manželé začnou přijímat úkoly pojící se k roli matky a otce, se z manželství stává rodina (Lengmeier a Krejčířová, 2006).

Ke konci 20. století se manželství začalo stávat volbou a luxusem. Došlo ke změně v tom, že zatím co lidé dříve uzavírali manželství, aby pak nějak naložili se svým životem, v současnosti lidé uvažují, jak naloží se svým životem a zda se do jejich představ o životě manželství a rodičovství vejde (Katrňák, 2010).

1.1.1 Sociologické teorie

V rozvinutých zemích pozorujeme již od druhé světové války a výrazněji od 60. let významný pokles porodnosti. Příčiny jsou nejrůznější – zvýšení koncentrace lidí ve městě, celkový nárůst populace, emancipace, antikoncepce, nárůst rozvodovosti, menší vliv náboženství a rozvoj automobilismu. Dochází ke změnám v rodinném chování, zvyšuje se počet nesezdaných soužití a dochází k poklesu plodnosti. Všechny výše zmiňované změny vzbudily pozornost sociologů a psychologů a podnítily vznik řady teorií. Tyto teorie lze v zásadě rozdělit do dvou skupin, podle toho, jaké stránky tohoto vývoje zdůrazňují. V následujících dvou podkapitolách se na tyto dvě teorie blíže zaměřím.

1.1.1.1 Normativní teorie

Normativní teorie nijak nepopírají význam ekonomických či strukturních faktorů. Nicméně vycházejí spíše z předpokladu, že technologické změny, rozvoj sociálního státu a modernizace, umožnily postupnou změnu preferencí a hodnot, které dnes zásadním způsobem modelují lidské chování. Právě na preference lidského chování a na význam hodnot kladou tyto teorie důraz. Přisuzují tyto změny rodinného života posunům v hodnotách, očekáváních a aspiracích.

Nejvýznamnějším představitelem těchto normativních teorií je Ronald Inglehart (1977, 1990). Dle jeho teorií hrály v období rané industrializace významnou roli ekonomické faktory, v moderních vyspělých společnostech význam těchto faktorů poklesl a lidské chování začaly více ovlivňovat hodnoty.

Nižší sňatečnost a menší počet sezdaných osob zasadil Inglehart do kontextu obecnějšího přesunu od „materialistických“ k „post-materialistickým“ hodnotám, přičemž „materialistické“ hodnoty se podle jeho definice vztahují k fyzickému blahobytu a bezpečí a hodnoty „post-materialistické“ se zaměřují na kvalitu života. Podle Ingleharta tradiční rodina dodávala lidem pocity zázemí a jistoty v dobách, kdy žili v náročných a stresujících podmínkách.

Současná doba bezprecedentního bohatství a bezpečí moderní společnosti, rozvoj sociálního státu, který přebírá zodpovědnost za přežití a životní standard, poskytuje tento pocit bezpečí mladým lidem a ti pak tolik nekladou důraz na utváření primárních vazeb a dlouhodobých vztahů. Větší důraz kladou na seberealizaci, nezávislost, sebevyjádření, vyhovuje jim pak nesezdané soužití, které s sebou přináší mnohem méně závazků a povinností než rodina a manželství.

K normativním koncepcím patří i koncepce Van de Kaa (Van de Kaa, 1987, 1993), ve které věnuje pozornost třem typům společenských procesů ovlivňujících demografické chování: k technologickému vývoji, sociální kultuře a kultuře. Jakkoli dle Van de Kaa tyto tři typy procesů působí souběžně a vzájemně se ovlivňují, za nejvýznamnější považuje hodnoty, s tím, že všechny technologické i strukturální inovace se mohou projevit jen díky hodnotovým změnám.

Základem nových hodnot ovlivňujících demografické chování je podle něj sekularizace a individualismus. Moderní lidé pocítují právo hledat sebenaplnění, cítí povinnost využívat svůj talent a to bez ohledu na širší sociální skupiny, jimiž jsou členy. Volí proto takový životní styl, který dává prostor pro svobodu rozhodování a vyhýbají se závazkům, vedoucím k dlouhodobějšímu omezování, proto jim vyhovuje nesezdané soužití. Zdůrazňuje však, že tyto hodnoty se mohly rozšířit díky bohatství moderní společnosti a rozvoji sociálního státu.

Další normativní teorií je teorie Antony Giddense (1992) zdůrazňující změny samotných principů post-moderních společností, na nichž se zakládají vztahy. Koncept romantické lásky je nahrazen volně plynoucím (confluent) nebo čistým (pure relationship) vztahem, ve kterém jsou dva jedinci jako dvě nezávislé individuality. Zatím co romantické vztahy jsou založeny na představě výjimečnosti a trvalosti, vztah „volně plynoucí“ nebo „čistý vztah“ se nesnaží nic předstírat, ani to že by láska mohla být na věky a že partner je jediný a nenahraditelný. Nejde o to najít toho pravého partnera, důraz se klade na samotnou emocionální vazbu. Tento vztah nemusí být monogamní a jeho trvání je do doby, „než se něco změní“ a dokud partneri nachází ve vztahu uspokojení. Ideál romantické lásky souvisel podle Giddense s oddělením domova od světa práce, „vynálezem“ mateřské lásky, proměnami vztahů mezi dětmi a rodiči. V moderní

době v důsledku rovnosti a emancipace však nelze vztahy na takových „zastaralých konceptech“ postavit.

Na naši společnost vztáhl Inglehartovu teorii Rabušic (Rabušic, 2001a, 2001b) jehož předpokladem je, že hlavními demografickými změnami v 90. letech byly právě změny hodnot. Dále Rebušic přepokládá, že nositeli nového demografického chování v Česku jsou generace konce 60. a 70. let, prožívající dětství v relativně ekonomickém dostatku a které si díky tomu mohli „dovolit“ zaměřit pozornost na „nematerialistické“ hodnoty. Po pádu komunistického režimu mladí získali nové životní zkušenosti a místo rodinných hodnot typických pro období socialismu je začal přitahovat individualismus a možnost seberealizace.

1.1.1.2 Teorie racionální volby

Teorie racionální volby jsou opačným polem v sociodemografickém výzkumu a zdůrazňují spíše to, co lidé mohou, než to, co chtějí. Zabývají se objektivními podmínkami, analyzují faktory, které vstupu do manželství brání nebo ho podporují. Problému výzkumu hodnot se tyto teorie vyhýbají a neřeší ho. Vysvětlení nejčastěji hledají v relativní velikosti jednotlivých skupin nebo ve změnách pracovního trhu. Předpokládají lidskou zaměřenost k určitému cíli a to, že lidské jednání probíhá způsobem, o kterém si člověk myslí, že v rámci daných možností k tomuto cíli povede. Tyto teorie se tedy soustředí na způsoby, jak dosáhnout cíle, přičemž samotný cíl, kterého chtějí lidé dosáhnout, tyto teorie opomíjejí.

Nedostatkem teorie racionální volby je fakt, že pojmají člověka jako robotickou bytost zvažující životní možnosti, která si vybírá, co je pro ni nejvhodnější.

Nejznámější a nejvýznamnější teorií racionální volby je teorie Gary S. Beckera s názvem „New Home Economics“ (Becker, 1972, 1973, 1991, resp. 1996). Za své ekonomické vysvětlení lidského chování obdržel v roce 1992 Nobelovu cenu. Základem jeho teorie je koncept sňatkového trhu a předpoklad, že každý člověk pro to, aby se mu dařilo lépe, hledá na sňatkovém trhu partnera, se kterým bude „svůj užitek maximalizovat“. Tvrdí, že lidé vstupují do manželství ze svobodné volby a tehdy, pokud z něho

mají větší užitek, než ten, kterého dosáhli za svobodna. Hlavním důvodem pro zakládání rodiny je „produkce dětí“, jelikož materiální zajištění běžného chodu domácnosti nebo sex si lze na rozdíl od vlastních dětí koupit. Z tohoto důvodu vstupují do manželství později ti, kteří chtějí buď „méně kvalitní děti“ nebo jejich menší počet a často se také dříve rozvádějí.

Becker označil faktory ovlivňující pokles plodnosti a sňatečnosti. Prvním faktorem je rostoucí výdělečný potenciál žen (v době mateřské dovolené se sníží životní úroveň partnerů) a druhý faktor souvisí s rozvojem tržní ekonomiky a moderního státu, které převzali od rodiny zodpovědnost za péči o děti, výchovu a vzdělání atd. a tím snížili význam rodiny v životě člověka.

Druhou nejznámější teorii racionální volby rozpracoval Siegwart Lindenberg (1989), který kritizuje Beckerovu teorii a pokusil se ji „sociologizovat“, včlenit do ní preference a jejich změny a přistupuje k partnerům nikoli jako k jednotce, ale ke dvěma osobnostem, které musí brát při rozhodování respektovat přání druhého.

Na rozdíl od Beckera, který má za cíl manželství, „produkcí dětí“ a který opomíjí preference, Lindenberg stanovuje dva primární cíle vlastní všem lidem: 1. Touha po fyzickém pohodlí, 2. Touha po sociálním uznání. Sociální uznání má přitom několik forem: status, sociální souhlas a citový vztah. Podle jeho teorie zajišťuje fyzické bezpečí a pohodlí především domov a stejně tak jako Becker předpokládá, že tradiční dělba práce v domácnosti je výhodná z tradičních ekonomických důvodů.

Možností, jak získat sociální uznání je více a podle Lindenberga je možné vysvětlit demografický vývoj v 2. polovině 20. století právě tím, že se změnil způsob získávání sociálního uznání, především u žen. Ženy získávaly uznání tím, že rodily děti a možnost, jak si ho mohly zvýšit, bylo vyšším počtem dětí nebo větší investicí do vztahů s nimi. Ve 20. století přestalo ženám vytváření domova přinášet sociální uznání, rození dětí je ještě více k domovu připoutává a tak se dítě stalo tím, co brání ženě v sociálním uznání, které nyní nachází v jiné oblasti, především v placeném zaměstnání. Z tohoto důvodu ženy omezují počet dětí.

Další známá teorie racionální volby je od Valerie Oppenheimerové, která odkládání manželství a rodičovství dává do souvislosti s měnící se rolí žen.

Vyrovnaní ekonomických rolí žen s muži naprosto změnilo kritéria výběru a došlo k sňatkovému věku žen (přestává být tolik důležité mládí a fyzická přitažlivost žen a důraz se klade více na jejich ekonomickou perspektivu). U mužů dochází k posunu sňatkového věku prodloužením nejistého období na počátku pracovní dráhy, kdy poměrně dlouhou dobu není jisté, zda bude muž schopen rodinu zajistit, jaký bude jeho životní styl, tedy zhoršenou ekonomickou pozicí. Jedním ze způsobů, jimiž mladí lidé reagují na vzrůstající nejistotu ohledně ekonomických rolí, je nesezdané soužití. To nabízí výhody manželství i svobodného stavu, nepřináší dlouhodobé závazky a přitom umožňuje společný život. Mladí tím získávají informace o partnerovi, které jim později pomáhají při rozhodování, zda vstoupit do manželství nebo ne.

Poslední teorií racionální volby zmiňovanou v mé práci je Teorie Globalizace od Blossfelda a Millsové.

Tato koncepce vysvětluje změny v rodinném chování v rámci širší globalizační teorie. V 21. století, v souvislosti s rozvojem nových technologií a modernizací se změnila požadavky kladené na pracovní sílu. Jednotlivé fáze života ztrácejí přesně vymezené hranice a přechod do dospělosti se velmi komplikuje. Mladí prožívají velkou ekonomickou nejistotu, jelikož jsou na pracovním trhu nezkušení, nechráněni zkušenostmi starších a tomu více vyhovuje nový typ vztahu tzv. „pružné partnerství“ („flexible partnership“).

1.1.1.3 Teorie racionalizovaných hodnot

Tuto teorii vytvořili Brigitte a Peter L. Bergerovi (1984, 1993, 1997). Lze ji vnímat jako propojení přístupu normativního s teorií racionální volby. Soustředí se na kulturní a hodnotové prvky, které podle nich ovšem souvisí s třídní příslušností a ekonomickými zájmy různých sociálních skupin. Demografické chování je zde dáвано do souvislosti se socioekonomickou pozicí, přičemž vychází ze zásadně odlišné perspektivy.

Podle Bergerových vznikla v posledních desetiletích v západních společnostech nová společenská třída, vzdělaná střední třída (New Class, Knowledge Class), nebo-li

třída profesionálů. Tato pracovní síla se zabývá nikoliv materiální výrobou, ale „kvalitou života“, pracuje se symbolickými znalostmi, které se přímo ani nepřímo neváží na materiální výrobu či službu. Vznikem této třídy dochází k sociálnímu konfliktu, jelikož je tato třída výrazně orientovaná protikapitalisticky na rozdíl od střední třídy a dělnické třídy, v jejichž zájmu je podpora svobodného trhu a podnikání, jelikož je jejich příjem tvořen ve výrobě, v obchodu nebo ve službách materiální povahy. Tento třídní konflikt se projevuje jako konflikt kultury, přičemž postoje k rodině tu hrají významnou roli.

Podle Bergerových lze rozlišit tři základní přístupy k rodině a vznikly tak tři tábory. Kritický tábor, volající po změnách v rodině, neotradiční (prorodinný) tábor a tábor profesionálů (Hamplová, 2003).

1.2 Rodičovství

Narození dítěte výrazně stimuluje osobnostní rozvoj obou manželů (rodičů) a přináší do jejich života uspokojení v tomto období výrazně se manifestující další potřeby péče o někoho, kdo je na nich zcela závislý. Dává mladému páru a jejich životu nový smysl, probouzí v nich příliš nepoznaný ochranný postoj, přináší radost v každodenním soužití, z vývojových změn a emocionálních projevů přichylnosti dítěte (Langmeier a Krejčířová, 2006).

Osobní zájmy bývají po narození dítěte poněkud odsunuty do pozadí ve prospěch celé rodiny. Samo přijetí rodičovských rolí je významným testem zralosti obou osobností partnerů a ne všichni vnímají rodičovství za významnou hodnotu jak pro sebe tak pro společnost (Výrost a Slaměník, 1998).

Toto období bývá mnoha odborníky považováno za období krizové, protože v této době jsou na muže i ženu vyvíjeny obzvláště silné tlaky k přizpůsobení a ke změnám a k tomu, aby vyvíjeli strategie pro zvládnutí nových situací (Karsten, 2006).

Narození dítěte se pak stává hnacím motorem akcelerujícím rozvoj osobností obou partnerů, jejich hodnot, přesvědčení a postojů. Zpětně zas oba rodiče a jejich hod-

noty mají vliv na formování dítěte, jeho zkušenosti a představy o sobě samém i o světě a stávají se tak jeho vzorem.

Vliv rodičovských vzorů je velmi významný především v oblastech:

1. akceptování identifikačního vzoru a adekvátního chování pro vlastní pohlaví,
2. při volbě partnera (vzorem je rodič opačného pohlaví),
3. Při vytváření modelu vlastní rodiny (oblast výchovných principů, hodnot, emocí, postojů, způsobů komunikace a trávení volného času). V rodině vytvořené již dospělými dětmi bývá opakován model původní rodiny (Výrost a Slaměník, 1998).

Dle Možného (2002) se v posledních několika desetiletích v celé západní civilizaci rodina poměrně dosti vzdálila od ustáleného modelu, který v Evropě platil nejméně po jedno tisíciletí a také se významně odlišila role muže a ženy. Tato náhlá změna byla iniciována vynálezy i zráním společnosti. Hodnoty pojící se tradičně k mužské roli, jako jsou síla a bojovnost, převzali instituce, soudy a v důsledku rozvoje technologií se tyto hodnoty dostávají do pozadí a do popředí vystupuje schopnost jednat s lidmi (tradičně spojována s ženskou rolí) a intelektuální zdatnost, kterou jsou obdařena obě pohlaví stejnou mírou. Prodlužuje se lidský věk. Jednou z nejvýznamnějších změn však byl koncem 20. století vynález a rozšíření antikoncepce. Antikoncepce revolučně zasáhla do reprodukčního řádu a ženám se tím otevřela širší společnost. Důsledkem toho je však častější úpadek rodinného života a celkový pokles porodnosti (Možný, 2002).

Nároky a moderní způsob života dnešní společnosti souvisí s poklesem významu a hodnoty dětí v rodině. Možnost větší seberealizace partnerů mimo rodinu, než v ní, má za následek snižování populace. Dá se očekávat, že celková plodnost zřejmě bude dál kolísat v závislosti na ekonomických podmínkách rodin, nicméně pro většinu lidí bude rodina a děti dál představovat důležitou životní hodnotu (Horská a spol., 1990).

Dle Možného je problémem dnešní doby problém identity. Muži ale zejména ženy ztratili tradiční opory pro sebevědomou identitu. V práci E. Badinterové „Laská navíc – historie lásky mateřské v 17. až 19. století“ (1980, slov. 1998) autorka dokládá, že mateřská láska nebyla dána ženám přírodou zcela plně, ale že jde o sociální konstrukt. Pokud není sociálně podporována, atrofuje (Možný, 2008).

Změny hodnot a postojů žen a mužů vedly k zásadním demografickým přechodům, které zásadně změnily rodinné chování. Před prvním demografickým přechodem rodily ženy v důsledku vysoké dětské úmrtnosti nejméně šest dětí, aby se udržel stav populace. Od prvního demografického přechodu začalo docházet k postupnému snižování porodnosti. Zásadní zvrat přináší 60. léta 20. století, kdy se začala snižovat porodnost na tolik, že snížil početní stav populace.

Rabušic (2001) dokládá, že k prvnímu poklesu porodnosti došlo v důsledku změn v hodnotě dítěte. První demografický přechod vycházel z altruistických hodnot, hodnot obrácených na druhé lidi, oproti tomu individualismus, zdůrazňujících seberealizaci, sebenaplnění a stává se zásadní příčinou druhého demografického přechodu. Od této doby došlo k posunům od manželství k nesezdanému soužití. V důsledku antikoncepce, která umožňuje volbu mít či nemít dítě, už neslouží jako pouhá ochrana před nežádoucím početím (Rebušic, in Katrňák, 2010).

K odkládání rodičovství přispívá i fakt, že již v současnosti dítě neplní roli ekonomicky výhodné investice, že se stalo investicí emocionální, na kterou se ale musí mladí lidé dostatečně a dlouho připravovat (Katrňák et al., 2010).

V takové společnosti, ve které se proměňují role a hodnoty, se mladí lidé jen stěží rozhodují pro založení rodiny. Nemají dostatečné opěrné body a ukazatele životní cesty od předchozí generace. Proces rozhodování k rodičovství podléhá různým sociálním a psychologickým tlakům. Zejména jedináčci pociťují ze strany rodičů tlaky na pokračování rodinné linie, nepřímý vliv mohou mít i přátelé. Psychologickými tlaky mohou být negativní stereotypy vnímání dobrovolně bezdětných žen.

I přes sociální a psychologické tlaky v popředí stále zůstává individuální hodnocení přínosu a obětí rodičovství, tedy jeho pozitiv a negativ. Za oběti rodičovství je považováno omezení osobní svobody, dopad na manželský vztah, zpomalení kariéry matky, finanční znevýhodnění. Za přínosy je považován pocit osobního naplnění, rozvoj vztahu, pokračování rodu a rodičovství jako známka dospělosti (Sobotková, 2001).

Nyní se ve své práci podrobněji zaměřím na faktory, které rodiče vnímají jako negativa rodičovství vedoucí k jeho oddalování.

Výzkum Haškové a Pomahačové (2006) se tímto tématem podrobněji zabývá. Z výsledků výzkumu vystupují do popředí faktory, které jsou mladými lidmi vnímány jako negativa při rozhodování pro založení rodiny. 1. Ztráta svobody, 2. Neslučitelnost mateřství a pracovního života, 3. Finanční situace, 4. Nepřipravenost partnerského vztahu, 5. Odlišné úhly pohledu, 6. Věk (Hašková, Pomahačová, 2006).

Z výzkumu Fialové, Hamplové a spol. (2000) vyplývá, že lze podmínky mladými lidmi považované za podstatné pro rozhodnutí o narození dítěte rozdělit do čtyř okruhů: 1. Ekonomické a materiální zabezpečení, 2. Splnění „formálních“ podmínek (plnoletost a ukončené vzdělání), 3. Podpora druhých (rodiče a stát), 4. Kvalitní partnerský vztah (ověřený společným bydlením a hospodařením), (Fialová, Hamplová a spol., 2000).

S rodičovstvím se v našich kulturních podmínkách pojí dva základní koncepty rodičovské autonomie: tradiční a liberální. Zatím co tradiční koncepce umožňuje rodičům převádět na děti jejich vlastní hodnotový systém a představy o dobrém životě a vynucovat si to prostředky, které oni sami uznávají za vhodné a nejlepší, v liberální koncepci rodiče při volbě a vytváření představ o tom, co je dobrý život a jaké jsou hodnoty, nijak nezasahují a nechávají výběr na samotném dítěti (Macleod, 1997, in Možný, 1999).

Dá se zjednodušeně říci, že rodičovství a rodina nejsou pouze abstraktními kulturními ideály - žena, muž a děti žijící klidně v domku na předměstí. Rodinou je ve skutečnosti síť zakoušených vztahů, probouzení jistých vnitřních vazeb, které tvoří základy. Aby byla tato spojení funkční a přinášela plody, není potřeba, aby byla perfektní nebo úplná, ale musí vytvářet platformu pro představivost a uvádět do pohybu city, které jsou osobitě pro každou rodinu. „Duše“ rodiny je do jisté míry poetickou resonancí skutečné rodiny, její ozvěnou, která existuje dokonce už před tím, než ji skutečná rodina uvede do života (Moore, 1994).

1.2.1 Transgenerační psychologie rodiny

Transgenerační přístup překračuje běžné chápání rodiny, které bylo vyvázáno z kontinua předchozích generací. Historické kořeny novodobého transgeneračního přístupu nalezneme již v hlubinné psychoanalýze v dílech Sigmunda Freuda (1856-1939).

V eseji *Mourning and Melancholia* (1915) se objevuje jeden z prvních jeho odkazů na intergenerační dynamiku. Za stěžejní přenosový mechanismus mezi generacemi přitom považoval proces identifikace, který zprostředkuje existenci a působení ztraceného objektu ve struktuře ega (Freud, 1915). V popředí se objevila problematika fylogenetické transmise až v roce 1933 ve spisu „*New introductory lectures on psychoanalysis*“, kde Freud popisuje tvorbu superega dítěte tak, že je modelováno intrapsychickou strukturou rodičovského superega, to se tak stává nosičem kulturního dědictví. Freud tím zcela zásadně změnil důraz z přímých rodičovských intergeneračních identifikací na transgenerační vazbu s prarodiči a dalšími předky včetně mýtických postav rodiny. V roce 1939 v *Moses and monotheism* uvádí, že ono kulturní dědictví je utvářeno nejenom intrapsychickými dispozicemi, ale i zcela konkrétními paměťovými stopami zkušeností děděnými po předcích (Freud, 1939, s. 99).

Samotný transgenerační přístup se formuje v 60. a 70. letech 20. století. Jeho významnými představiteli jsou Françoise Dolto, Iván Bözörményi-Nagy, Nicolas Abraham a Marie Toroková.

Abraham a Toroková se ve svých dílech domnívali, že generační hranice mohou být za specifických okolností překročeny a může dojít k přenosu zbytků tabuizovaného nebo traumatického intrapsychického materiálu předků.

Další významnou postavou současného transgeneračního přístupu je psychoanalytička Haydée Faimbergová, která ve svém díle „*Narcistický rodič a střed generací*“ (Faimbergová, 2001) věnuje problémům propojení jednotlivých generací v rodině. Vidí každého jedince nejen jako psychickou jednotku, ale i jako bytost, která je formovaná vědomými i nevědomými intervencemi předků. Tabuizovaná a utajovaná rodinná témata považuje za nejcitlivější k transgeneračnímu přenosu. V této souvislosti hovoří o tzv. intergenerační nebo mezigenerační transmisi, v užším smyslu „střetu generací“ (franc. *téléscopage*). V jejím pojetí se intrapsychické objekty odlišných generací jakoby srazí z jedné do druhé a jsou pak kondenzovány v novou časoprostorovou kvalitu. V tomto identifikačním procesu minimálně část historie nenáleží k pacientově generaci. Upozornila, že různé okolnosti včetně traumat mohou rodiče nevědomě nutit potomky řešit své neukončené vývojové úlohy a tím jim brání, aby úkoly dané pro jejich věkové okolí neřešili bezprostředně.

Sdílené zkušenosti (trauma) se vytvářejí ve specifickém časoprostoru, v důsledku tzv. časového kolapsu. Tím se ruší časová vzdálenost mezi minulým traumatem a přítomnou hrozbou. Dochází k jeho reaktivaci v důsledku mezigeneračního přenosu a tak mohou vlastně příslušníci současné generace koexistovat ve společném čase s předky. Současníci tak vlastně prožívají události minulých generací, které k nim sice patří, ale které oni sami nikdy nezažili (Volkan, Ast, Greer, 2002, s. 4).

Iván Böszörményi-Nagy (1920-2007), jeden ze zakladatelů rodinné terapie, soustředí svou práci na transgenerační vztahovou etiku a přináší nové pojmy „transgenerační soudržnost“ (transgenerational solidarity), „neviditelnou oddanost“ (invisible loyalty), „rodinnou spravedlnost“ (family justice) a „rodinné účetnictví“ (family book-keeping). Podle něj nelze pochopit žádný rodinný systém bez poznání viditelných i neviditelných aspektů rodinné soudržnosti (Böszörményi-Nagy, Spark, 1984).

Autorkou jedné z nejdůležitějších publikací věnovaných transgenerační terapii je Anne Ancelin Schützenbergerová, která vytvořila nový přístup nazvaný kontextuální transgenerační psychogenealogie. Byla toho názoru, že k pochopení rodinných vzorců a její dynamiky je zapotřebí jak vertikální tak horizontální studie rodiny v perspektivě minimálně tří generací. Schützenbergerová navazuje na práce Ivána Böszörményi-Nagye a jeho koncept „neviditelné oddanosti“. Přináší termín „syndrom předků“ (angl. ancestor syndrome), kdy mohou nové generace pod vlivem tohoto syndromu žít nikdy neodpuštěné nebo neuzdravené životní příběhy, které původně patřily rodinám rodičů nebo prarodičů ve svých vlastních životech. Schützenbergerová přichází s myšlenkou psychogenealogie jako preventivně-intervenčního rámce transgenerační psychologie. Cílem by podle ní mohlo být nejen identifikovat a léčit, ale především předcházet transgeneračním přenosům (Tóthová, 2011).

2 HODNOTY

Od prvních kroků je malé dítě vychováváno a formováno svými rodiči a nejbližším okolím a přesto, že se o tom nijak nemusí nahlas mluvit, rodiče dětem tiše předávají svými názory a chováním své vlastní hodnoty a tak se v průběhu života vytváří v každém z nás hodnotový systém zahrnující různé hodnoty. Hodnotový systém odpovídá hierarchii potřeb. Hodnotová hierarchie se v průběhu života může měnit, v závislosti na vývojově podmíněných proměnách osobnosti. V časně dospělosti bývá nejdůležitější dosažení žádoucích cílů, od středního věku jde více o udržení získaných hodnot a ve stáří se stává významnou nutností vyrovnat se s jejich ztrátou (Vágnerová, 2010).

Kategorie hodnot odráží určité duševní postoje v lidské psychice, které samostatně není možné pozorovat pouze skrze činy vztahující se k hodnotám - řeč, písmo, jakákoli jiná aktivita, která může nést nebo vytvářet významy (Hudeček et al., 2015).

2.1 Vymezení pojmu hodnoty

Problematikou studia hodnot se zabývá vědní obor axiologie, jejímž předmětem je zkoumat otázky fungování, vzniku a proměn ekonomických, politických, náboženských, estetických a morálních hodnot (Filozofický slovník, 1994).

Hodnoty můžeme pojímat z různých hledisek, filozofických, psychologických, etických, politologických, ekonomických a sociologických. Vacek definuje pojem hodnot jako „obecný pojem pro ocenění čehokoliv ve smyslu materiálním i duchovním“. (Vacek, 2008).

Pro zkvalitnění lidského života a prohloubení jeho smyslu je potřeba, aby psychologická axiologie vyžadovala efektivnější a důkladnější sepětí teorie, metodologie, výzkumu i senzibilní zkušenosti pro praktickou aplikaci ověřených poznatků o hodnotových a morálních osnovách jednání (Cakirpaloglu, 2004).

Mnoho let se humanisté snažili vytvořit naturalistický systém psychologických hodnot odvozený od lidské přirozenosti, který by se nemusel uchýlovat k mimolidské

autoritě, a tak vznikla řada takových teorií, které se ovšem neosvědčily a ukazuje se, že jsou všechny nesprávné, neúplné či jinak omezené (Maslow, 2014).

V psychologické teorii se můžeme setkat s pojmem hodnota představujícím přesvědčení jedince o dobrém nebo prospěšném a o špatném nebo nežádoucím.

Hodnoty jsou specifickou psychickou kategorií utvářející poměrně stabilní trvalou strukturu osobnosti, která je významná pro individuální, sociální a historickou realizaci člověka (Capirpaloglu, 2004).

V průběhu života se vytváří jak hodnotový systém, tak systém antihodnot, tedy toho, čeho si člověk necení. Obě struktury představují komplex žádoucích a nežádoucích cílů, ovlivňujících celkové směřování osobnosti. Antihodnoty vznikají v důsledku nefunkčních vztahů mezi rodiči a dětmi, děti se s hodnotami svých rodičů nemohou ztotožnit, vytváří si k nim opačný postoj a z původních hodnot se tak postupem času stanou antihodnoty (Vágnerová, 2010).

Problematika „dobrých hodnot“ je ve veškeré veřejné praxi v naší společnosti obecně opomíjená. Bez poznání a respektu k přijatým a vyznávaným hodnotám, bez jejich rozvíjení a posilování těch, které mohou být „ukazateli“ na cestě k růstu kvality a udržitelnosti života, je nemožné vytvořit otevřenou zdravou společnost (Prudký, 2010).

2.2 Klasifikace hodnot

Problematikou klasifikace hodnot v psychologii se zabýval Dragomir Pantic', který se pokusil hodnoty a hodnocení uspořádat prostřednictvím obecných teoretických a metodologických kritérií. Teoretická kritéria jsou v psychologické klasifikaci hodnot nejrozšířenější, zahrnují tyto tři kategorie klasifikace: objektivnost-subjektivnost, specifčnost-obecnost, relativnost-univerzálnost.

Tyto tři dimenze klasifikace implikují následující kritéria dělení hodnot:

1. Kdo je nositelem hodnot – V tomto kritériu se hodnoty dělí na individuální, skupinové a univerzální. Je charakteristickým v učeních, která zdůrazňují vliv historických, společensko-kulturních, skupinových a individuálních činitelů na fenomény lidské přirozenosti.

2. Původ hodnoty – Podle původu lze rozlišovat hodnoty individuální, které jsou zcela subjektivní a hodnoty institucionální, které mají povahu obecných norem a zavazujících pravidel chování skupiny.
3. Vztah k přirozenosti člověka a živočichů – Humanistický přístup pojímá hodnoty jako bytostně vlastní vlastnosti lidské přirozenosti.
4. Role hodnoty – Tímto kritériem se řídil Aristoteles, který rozlišil mezi hodnotami – prostředky a hodnotami – cíli. Tuto klasifikaci později rozpracoval Rokeach, který rozlišil instrumentální a terminální hodnoty.
5. Pozice v hierarchii – Hodnoty nejčastěji utváří individuální systém, neboli žebříček, s vertikálním hierarchickým uspořádáním. Nejznámější teoretickou koncepcí této hodnotové struktury je Maslowova pyramida hierarchie lidských potřeb, podle které lze rozlišovat níže postavené D-hodnoty (výsledek fyziologického nedostatku/přebytku) a výše postavené B-hodnoty (subjektivní tendence k růstu osobnosti). Frankl ve svém hierarchickém uspořádání hodnotového systému rozlišil vzestupně hodnoty zážitkové, hodnoty tvůrčí a hodnoty postojové.
6. Stupeň obecnosti – V této klasifikaci jsou některé hodnoty považovány za specifické preference. Hodnoty zde představují postoje určující věci jako žádoucí/nežádoucí nebo zcela obecné, generalizované postoje a životní filozofie.
7. Podstata hodnoty – Podle podstaty lze hodnoty rozdělit na očekávané (normativní standardy chování) a na hodnoty směřující k naplnění existence.
8. Funkce lidských hodnot – Tato klasifikace rozlišuje hodnoty:
 - a) Adaptující - napomáhající přizpůsobení v nových podmínkách,
 - b) Ochranné - obrany ega,
 - c) Poznávací - různorodá zájmová činnost,
 - d) Kognitivní potřeby a sebeaktualizující hodnoty – osobnostní růst.
9. Obsah hodnoty – Z hlediska obsahu lze rozlišit hodnoty:
 - a) Normativní - orientační činitele chování
 - b) Hodnoty zdůrazňující individuální a sociální žádoucnost
 - c) Preference výběrově působící na chování

10. Oblast směřování hodnot – Hodnoty jsou tímto kritériem děleny podle typu dobra na hodnoty morální, estetické, náboženské a jiné. Dle typu dobra rozdělil Spranger hodnoty na teoretické, ekonomické, estetické, sociální, politické a náboženské.
11. Intenzita projevu hodnoty – Toto kritérium rozlišuje hodnoty takto:
 - a) Explicitní a implicitní - jsou určeny kvalitou interakce jedince se společností (označují vnější, povrchové vlastnosti a kategorie) a jeho vlastnostmi a zkušenostmi (vážou se k podstatě osobnosti).
 - b) Manifestní a latentní – Manifestní hodnoty mají podobný význam jako hodnoty explicitní, zahrnují však i sociální zaměřenost a očekávání odezvy okolí vůči individuálnímu projevu. Latentní hodnoty označují skrytý význam hodnoty
12. Stupeň vědomosti – V této klasifikaci jsou hodnoty označovány jako vědomé nebo nevědomé. Freudova psychoanalytická teorie označila nevědomé hodnoty jako základ dynamiky osobnosti. Jung popsal významnou oblast nevědomí zahrnující obsahy kolektivního, archaického původu.
13. Umístění hodnoty – Toho kritérium rozděluje hodnoty na subjektivní (kladou důraz na vnitřní původ, zdroje a dynamiku) a objektivní (souvisejí s vnějšími vlastnostmi, cíli a normami jednání).
14. Stupeň vzdálenosti hodnoty od osoby – Hodnoty jsou v této klasifikaci děleny na konkrétní (vztahují se k blízkým obsahům) a abstraktní (souvisejí se vzdálenými obsahy a cíli).
15. Časová dimenze – Podle časového ukotvení je možno rozdělit hodnoty na minulé (kladoucí důraz na zkušenosti a kontinuitu), současné (aktuální zájmy a postoje) a budoucí (osobnostní ideály a cíle), (Cakirparoglu, 2004).

Jinou klasifikaci hodnot popsala Stanislava Kučerová, která hodnoty rozdělila podle dimenzí, ve kterých jedinec prožívá sebe i svět:

1. Přírodní hodnoty:
 - a) Hodnoty vitální, životní – K těmto hodnotám patří přírodní podmínky zdraví, zdatnosti a spokojnosti, včetně uspokojení smyslů. I když již lidé

nejsou v původní neproblematické jednotě s přírodou, stále jsou její součástí, proto tyto hodnoty odpovídají potřebám přírodní existence. Vyjadřují tendence uchovat a rozvinout, udržet a prosadit život všech živých organismů.

- b) Hodnoty sociální – Lidé mají potřebu vzájemnosti, družnosti, asociace a citové odezvy, potřebují milovat a stejně tak potřebují být milováni. Zároveň mají egoistické potřeby, tendence mít úspěch, uplatnit se a získat uznání. Proto jsou zde žádoucími hodnotami mezilidské vztahy a city, které vyplývají z přírodou daného vztahu člověka k druhým a k sobě samému.

2. Civilizační hodnoty:

Tyto hodnoty jsou podmínkou i výsledkem organizace společnosti (národy, státy, rodiny, rody), výroby a směnné činnosti (stupně a charaktery techniky ekonomie); a také komunikace (písmo, řeč, média) a společenských znalostí a vědy.

3. Duchovní hodnoty:

Tyto hodnoty vychází z potřeby hledat podstatu a smysl, pravdu, dobro, řád lidského života, svobodnou a uvědomělou lidskost. Utváří se prostřednictvím sebereflexe, sebeřízení a sebevýrazu. K těmto hodnotám patří úsilí postihnout smysl věcí a veškeré významy, tvůrčí sebeuvědomění a sebevyjádření, intelektuální rozvoj, tvorba, vzdělanost a citové bohatství (Kučerová, 1996).

3 IMAGINACE

Imaginace (imago, obraz) je pojem vycházející z latiny. V širším měřítku můžeme hovořit o obrazotvornosti. Při rozhodování o své budoucnosti se prakticky vždycky opíráme mimo jiné o své představy, své minulé zkušenosti a často teprve ve fantazii děláme první kroky, které možná později možná zrealizujeme. Řídíme se přitom zkušenostmi z minulého života, tak jak nám zůstaly v paměti a jak nám vstupují do představ a fantazie. Jde o velice složitý proces, více či méně uvědomované imaginace. Některé fantazie a představy si průběžně upravujeme v průběhu života také na základě toho, jak vnímáme svět a okolí a v okamžicích nutnosti k volbě spolu motivují naše rozhodování a rozhodnutí (Nakonečný, 2015).

Představy se vytváří už od raného věku a formují se tak i naše očekávání do budoucna ve směru k manželství a rodičovství

Na vlastní představy o rodině mají přitom velmi intenzivní vliv vzpomínky na dětství. Představivost ovlivňuje vytváření vztahů, způsob jakým je vytváříme a vztahy k naší skutečné rodině. Hluboká představa, kterou máme uloženou v našich srdcích, nám může pomáhat společně žít způsoby neopírajícími se o racionalitu. Ke vnímání této hloubky je potřeba rodinu vnímat „poetickou myslí“, která je sladěná s těmi nejhlubšími citovými potřebami (Moore, 1994).

Období vynořující se dospělosti, jakkoliv se může zdát pro starší generace, že je to období odkládání rodičovství a partnerství, se rovněž jeví jako prodloužené období rozhodování, ověřování a skládání nových představ a fantazií o tom, co člověka čeká v budoucnosti. Považuji to za klíčový moment v tomto procesu, proto se na toto téma v následujících podkapitolách své práce zaměřím podrobněji.

3.1 Představy

Dříve vnímané zanechává v naší paměti paměťovou stopu, která je myslí reprodukována do více či méně komplexních obrazů (představ). Představy jsou vyvolávány

vnějšími okolnostmi, očekáváními a záměrné jednání je představami o prostředcích a cílech provázeno. Jejich funkcí je redukovat neurčitost, ve fantazii umožňuje imaginovat to jak jedná osoba, umožňují plánovat a aniž bychom to realizovali, pohrávat si s budoucností ve snění a nakonec nám umožňují fantazijní návrat do minulosti, tedy vzpomínání (Nakonečný, 2015).

Základní prvky obsahu paměti jsou představy jednotlivých objektů a dějů. Rozlišujeme přitom představy a vjemy. Obojí jsou obrazy, které se však liší tím, že zatímco vjemy považujeme za reálné, naše představy nikoli; zatímco vjemy mívají ostrou a výraznější konturu a ohraničení, představy bývají méně určité, méně barevné; a v neposlední řadě jsou vjemy ve srovnání s představami konkrétní a živé, detailnější a úplnější (Nakonečný, 2015).

Představy mají podobu vizuální (zrakovou, auditivní (sluchovou, haptickou (hmatovou), olifaktorní (čichovou), gustatorní (chuťovou). Podle zaměření je můžeme dále dělit na ty, které se zabývají minulostí - představy reprodukční, ty které vznikají z představ o neznámém objektu - představy odvozené, ty které se týkají konkrétní události nebo předmětu - představy jednotlivin, nebo je můžeme vnímat jako výsledky určitého zobecnění nějakých znaků - p. obecné (Nakonečný, 2015).

Stejně jako vjemy mohou mít představy různý původ, nicméně představy jsou vždycky výsledkem zpracování „na vyšší úrovni“, který probíhá v mozku. Mezi vjemy a představami je zcela zásadní vztah, stále se doplňují a to až do té míry, že dostaneme-li se do místa, kde jsme v minulosti již byli a máme toto místo propojené s emočním prožitkem, tento emoční prožitek v nás vyvolá představy jako vzpomínky, přičemž tyto vzpomínky mohou narušovat proud vnímání nebo přemýšlení. Stejnou sílu mají i představy, které se pojí se strachem, starostmi a obavami z budoucnosti, o tom pak hovoříme jako o roztržitosti (Nakonečný, 2015).

Různé psychické jevy se sdružují s představami a proces, v němž jedna představa vyvolává další a řetězí se, nazýváme asociačním řetězcem asociačních představ. Impulsem pro spuštění asociačního řetězce nemusí být pouze emoce, ale i vnímání, myšlení nebo vnější situace a podněty.

To, jak se představy vybavují, ovlivňují tyto asociační zákony:

1. Zákon podobnosti
2. Zákon dotyku v čase a prostoru
3. Zákon kontrastu
4. Zákon příčinnosti

Představy se nám vybavují, ať chceme či ne, tedy spontánně, ale můžeme si je i záměrně vyvolávat, tedy vybavovat. Poměrně snadno lze vybavovat především emočně akcentované vzpomínky a očekávání, příp. řešení praktických problémů, aktuální potřeby a emoce, vzpomínky i plánování. Plánování jsou představy, které zaměřujeme na budoucnost. Z tohoto úhlu pohledu můžeme představy rozdělovat na vzpomínky, denní snění a plánování (Nakonečný, 2015).

Funkce představ spočívá v procesu řešení problémů, jak abstraktních, tak konkrétních, jsou důležitou složkou myšlení, provázejí plánování a očekávání toho, co se vztahuje k budoucí činnosti. Podílejí se i na našem jednání. Mají takovou sílu intenzitu, že naše tělo nevědomě reaguje (představa pohybu vyvolává slabé podráždění určitých svalových skupin – ideomotorika, neboli psychomotorika). Jde tedy o zřetelné funkční propojení představ s motorikou. To jak si dokážeme vyvolávat představy, v jaké kvalitě, určuje naše dispozice, tedy představivost (schopnost představovat si). Jde o dispozici syntetizovat počitky do vědomých celků (S. M. Kosslyn, 1981; Z. W. Polyshyn, 1984). Představy jsou důležité při plánování chování ve smyslu regulačním, stejně tak, jsou významnou složkou v kognitivní reprezentaci skutečnosti v naší mysli (Nakonečný, 2015).

3.2 Denní snění a vzpomínky

Ulpívavá přání, zaměřená do daleké budoucnosti, se projevují jako určité doznívání silných zážitků a jejich rozvíjení. Tehdy hovoříme o denním snění.

Velice často se pojí na radostná očekávání, těšení, časté bývají v období adolescence a dospívání často v podobě erotického snění, přičemž tyto sny bývají často společensky neuvědoměle formovány (chlapci sní a vytváří fantazie o budoucím povolání, rozvoji své kariéry, dívky sní o dětech a manželovi), (Nakonečný, 2015).

Tématem denního snění se podrobněji zabýval psycholog J. L. Singer (1975, s. 27), který rozlišil dva druhy denního snění. „Bouřlivou aktivitu v rozsahu různých úvah“ probíhající často jako řetězec asociací a snění, které má původ v dětství a bývá ještě více spjaté s fantaziemi na konkrétní téma (Nakonečný, 2015).

Denní snění podle Singera převádí sexuální a agresivní impulsy do společensky přijatelné, symbolické roviny. Výsledky experimentů ukazují, že zdrojem denního snění může být i reakce na senzoricou deprivaci. Dalšími faktory, spouštějícími denní snění jsou dle Singera monotónní činnosti, negativní emoce (zejména pocity viny, strach z neúspěchu, z agrese a nepřátelství). Souvislost negativních emocí se sněním a vnitřní citlivostí, potvrzenou výzkumy, nazýváme extravertismus. Podle Singera aktivní člověk, který dokáže bezprostředně vnímat tělesné dojmy a dokáže být ve společnosti angažovaný a v realitě aktivně jednat, nepotřebuje aktivní snění jako protiváhu prázdnoty (Nakonečný, 2015).

Představy zaměřené na minulost nazýváme vzpomínkami, bývají uloženy v biologické, epizodické paměti. Jsou většinou velmi detailní, se silným citovým zabarvením a váží se na minulé osobní zážitky. Příkladem toho mohou být nostalgické vzpomínky na domov, na dětství, kdy se opakují vzpomínky a emočně nabitě zážitky, často bývají zkreslovány a dobarvovány. Vždy jsou ale vzpomínky ego-vztažné a souvisejí s naším sebepojetím a sebecitem. Jsou vyjádřením našich nejvnitřnějších postojů. Vzpomínka je zároveň ovlivněná aktuálním psychickým stavem jedince. Zjednodušeně můžeme říci, že proces vzpomínání je vlastně procesem vybavování obsahu paměti, přičemž nejdále jsme schopni si vybavovat vzpomínky až do přibližně čtvrtého roku věku (Nakonečný, 2015).

3.3 Fantazie

Podle zaměření rozlišujeme fantazii směřující do budoucnosti, vyjadřující obavy a naděje, tzn. přání. Bezmoc a slabost vyjadřují fantazijní kompenzace. V nejběžnějším slova smyslu hovoříme o fantazii mírně zjednodušeně jako o originální kombinaci představ, kdy fantazijní představy jsou paměťovými stopami, ze kterých je ze zkušenosti pocházející materiál sdružován do kombinací, které již ale ze zkušenosti nevycházejí (Rohracher, 1963, s. 295). Jiné pojetí fantazie zastával C. G. Jung, podle kterého mohou být zdrojem fantazie i zkušenosti celého lidstva, tedy kolektivní nevědomí. Oproti tomu W. Wundt (1910) vnímá fantazii jako určitou formu myšlení spíše než obrazotvornost. Česká odborná literatura většinou pojímá fantazii jako obrazotvornost, zvláštní typ představ, mající většinou formu lidové tvořivosti a jakékoli lidské umělecké tvorby (Nakonečný, 2015).

A. Gehlen (1962) považuje fantazii za specificky lidskou schopnost, kterou kompenzujeme své slabé instinkty a nedostatečnou fyzickou zdatnost v porovnání se zvířaty. Ta podle něj mají představy, ale zřejmě postrádají fantazii. Fantazie má nejméně dvě hlavní funkce a to únikovou, která je kompenzací nějakého osobního nedostatku a tvůrčí, jejímž podstatným znakem je originalita. Tvůrčí není omezena pouze na umění, ale na tvořivost obecně. Typickými fantazijními výtvoři jsou pohádky, mýty, „science fiction“, virtuální reality (Nakonečný, 2015).

W. Stern (1950, s. 446 n.) definoval „fantazijní představy“, kterým neodpovídá žádná realita a které mohou deformovat vzpomínky. Na rozdíl od představ jsou originální a obsahově bezmezné. Stern zdůrazňuje projektivní povahu fantazie. Ve fantaziích se velmi často symbolickým způsobem projevují problémy, frustrace, konflikty nebo nedostatky. Denní snění bývá častěji pozitivní a bývá naplněno nadějemi, zatím co do fantazií bývají nejčastěji promítány obtíže a těžkosti a jsou provázeny obavami. Stern (1950, s. 454 n.) se ve své práci rovněž zabývá vztahem fantazie a reality a tvoří následující tři kategorie: 1. neobjektivita, 2. zdánlivá objektivita, 3. „fantazie utvářející novou objektivitu jako dílo“, stává se tvorbou. Podle W. Sterna je důležité objektivizování fantazie, uskutečňované ve hře, mýtech a v umění (Nakonečný, 2015).

4 OBDOBÍ VYNOŘUJÍCÍ SE DOSPĚLOSTI

Koncepci vynořující se dospělosti (angl. „emerging adulthood“) vytvořil Jeffery Jensen Arnett. V této koncepci Arnett navrhl nový pohled na přechod z adolescence do dospělosti, který je jakousi vývojovou fází mladých lidí ve věku 18 až 25 let. Je to období, kdy se mladí lidé necítí být již adolescenty a zároveň se však necítí být zcela dospělí. Otevírá se před nimi řada možností a různé volby, neprožívají žádné vážnější existenciální problémy ani tlaky okolí a tak mohou poměrně svobodně experimentovat a zkoušet nové věci (Arnett, 2000).

Arnett popisuje tuto životní fázi jako období hledání identity („identity exploration“), období nestability („instability“), období orientace na vlastní osobu („self-focused age“), období pocitu mezi („feeling in-between“), období možností („possibilities“). Nejvýraznější charakteristikou období vynořující se dospělosti je hledání identity. Mladí lidé hledají svoji identitu v pracovním životě i v lásce. Hledají odpovědi na to, kdo jsou, prozkoumávají své schopnosti a limity, zkoumají své hodnoty a svá přesvědčení a také své místo ve společnosti (Arnett, 2010).

Macek, Bejček a Vaníčková provedli výzkum, v němž se zaměřili na to, v jakém vývojovém období (adolescentním, období vynořující se dospělosti nebo plně dospělí) se cítí být mladí lidé ve věku od 18 do 27. Mezi ženami a muži nebyl zjištěn žádný významnější rozdíl. Ve věku mezi 18 a 19 rokem se již 78% respondentů cítilo být v období vynořující se dospělosti, pouze 10% se v tomto věku cítilo jako adolescenti. Zajímavé je, že ale ještě ve věku od 26 do 27 let se 49% lidí cítí být stále ještě v období vynořující se dospělosti. Poměrně významným se ukázalo být pro pocit dospělosti manželství (72% respondentů v manželském svazku se cítí být plně dospělí). U svobodných respondentů se ve stejném období cítilo 68% být v období vynořující se dospělosti, pouze 24% lidí se cítilo být plně dospělými a 8% lidí se stále ještě cítilo být adolescenty. Na pocit dospělosti má velký vliv i otázka bydlení, zda bydlí člověk sám, či s rodiči. Respondenti bydlící s rodiči uvedli v 71%, že se cítí být v období vynořující se dospělosti a dospělými se cítilo být jen 20%, 9% z nich se cítilo být adolescenty. V případě samostatného bydlení uvedlo pocit vynořující se dospělosti 46% respondentů, 51% respondentů se cítilo být dospělými a pouze 3% respondentů uvedlo, že se cítí být adol-

escenty. Střídání bydlení u rodičů a samostatně přineslo stejné výsledky jako u lidí, kteří bydleli jen s rodiči. Dalším fenoménem ovlivňujícím vývojové zařazení byla finanční nesamostatnost. Respondenti převážně závislí na financích od rodičů se cítili být v období vynořující se dospělosti v 78%. Jen 10% se považovala za dospělé a 12% respondentů mělo pocit, že jsou adolescenty. V případě finanční samostatnosti uvádí 48% respondentů, že se cítí být v období vynořující se dospělosti, 46% respondentů samo sebe vnímalo jako dospělé a 12% se cítilo být adolescenty. V případě kombinace částečné finanční pomoci rodičů a samostatnosti se v období vynořující se dospělosti cítilo 75% lidí, 23% se cítilo být dospělými a 2% adolescenty (Macek, 2007).

Toto přechodové období je poměrně dlouhé, mladí lidé jsou jakoby ještě ve své původní rodině a druhou nohou nakročeni do své dospělosti. Hodnoty a vlivy rodiny plní v této době ještě své významné funkce a zároveň jsou konfrontovány s osobními zkušenostmi mladých lidí, kteří mají díky své bezdětnosti čas a prostor se sami sebou zabývat.

Právě tato výjimečná pozice mezi bytím v rodině a samostatným životem se mi jeví jako dobrá pro prozkoumání vlivu a významu hodnot a vzorů vyjadřovaných rodiči (stále ještě více méně zažívaných) a na druhé straně formování hodnot a vzorců vlastních. Zároveň je toto období časem akcentované potence a potenciality, která se jakoby sbírá ke své realizaci. Na tuto zajímavou vývojovou fázi, v níž se teď sama nacházím a se kterou mám vlastní zkušenost, jsem se zaměřila ve své práci.

PRAKTICKÁ ČÁST

5 METODOLOGIE

5.1 Cíle výzkumu

Hlavním cílem mého výzkumného šetření bylo zmapovat vliv rodiny a jejích hodnot na utváření představ mladých lidí o manželství a rodičovství. Porozumět tomu, jaké hodnoty zastávali rodiče z pohledu svých dětí a jak to mladé lidi, v období vynořující se dospělosti ovlivnilo, v plánování a představách o vlastní budoucnosti.

Prožívání rodinných vztahů se valnou mírou podílí na postojích mladých lidí k manželství a rodičovství. V současné době existuje řada prací, které se zabývají tím, jaké mají mladí lidé hodnotové preference vedoucí k odkládání rodičovství.

Málo prací se však zabývá souvztažností představ mladých, v období vynořující se dospělosti s rodinou, s rodiči a s tím, jak, tyto představy jejich působením vznikaly a formovaly se, jaký dávali lidem, nyní v období vynořující se dospělosti, jejich rodiče vzor a jak je v tomto směru ovlivňovali. Má práce by mohla být malým příspěvkem k této problematice.

5.2 Výzkumné otázky

Vzhledem k tématu výzkumu jsem sestavila výzkumné otázky, které by zmapovaly, jaké jsou hodnoty sdílené v rodině respondentů, jak reálně zažívali působení těchto hodnot v rodině a jaký vliv měli tyto hodnoty a jejich reálné zažívání na představy, plány a současný život respondentů. Postupně se z mých úvah vyrýsovaly tyto tři otázky, které jsou hlavními výzkumnými otázkami mého výzkumu:

1. Jaké hodnoty předávané rodiči vnímají lidé v období vynořující se dospělosti?

2. Jaké vzory měli ve svých rodičích vzhledem k manželství a rodičovství?
3. Jak pohlíží na vztahy a založení vlastní rodiny vzhledem ke vzorům a hodnotám své původní rodiny?

5.3 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek byl vybrán metodou sněhové koule, do výzkumu se přihlásili sami respondenti na mou výzvu mezi přáteli.

Tvoří jej 5 žen a 5 mužů ve věku od 18 do 25 let. Věk v rozmezí 18-25 let, který vymezuje období vynořující se dospělosti, bylo hlavním kritériem výběru výzkumného vzorku mého výzkumného šetření. Čtyři ženy a tři muži studují na vysoké škole, výdělečně činní jsou pouze dva z dotazovaných, ostatní jsou v jisté míře stále finančně závislí na rodičích. Všichni respondenti jsou doposud nesezdaní a bezdětní, část žije stále s rodiči a část žije samostatně.

5.4 Etika výzkumu

Analýzu a sběr dat jsem prováděla anonymně, v rámci zachování soukromí v jejich práci uvádím pouze fiktivní, běžně používaná česká křestní jména. Pro lepší orientaci uvádím dále jen pořadové číslo. Tento výzkum jsem prováděla s úsilím dodržet základní etické zásady a ochranu práv všech účastníků šetření, i své vlastní osoby.

V rámci pochopení, že jde poměrně o intimní oblast sdílení osobního života a v rámci obecné úcty k lidem, jsem dala všem účastníkům výzkumu na výběr místo uskutečnění rozhovoru dle jejich vlastní volby. Mým záměrem bylo, aby se cítili pokud možno, co nejbezpečněji a tak, aby bylo zajištěno co největší soukromí.

Všichni zúčastnění mého výzkumu souhlasili s nahráváním rozhovoru na diktafon, byli informováni o cíli a smyslu mé práce a zároveň ujištěni, že jimi udávaná data budou použita pouze pro účely této práce a zůstanou zcela anonymní. Pro potvrzení

jejich souhlasu jsem je požádala o podepsání Informovaného souhlasu, jehož vzor je uveden v přílohách.

6 VOLBA METODY VÝZKUMU

Pro zmapování problematiky vlivu rodiny a jejích hodnot na představy o manželství a rodičovství jsem zvolila kvalitativní metodu šetření, s využitím polostrukturovaného rozhovoru.

Kvalitativní metodu jsem si zvolila z důvodu, že umožňuje získat podrobnější popis a hlubší prozkoumání oblasti výzkumu. Cílem této metody je objasnit, jak lidé v určitém prostředí a situaci dochází k pochopení toho, co se děje, proč jednají jistým způsobem a jak organizují své aktivity a interakce (Hendl, 2005).

Pro polostrukturovaný rozhovor jsem se rozhodla, jelikož je pro něj typické přesně definované jádro, kterého se tazatel během rozhovoru drží, ale zároveň poskytuje prostor pro změnu pořadí otázek nebo okruhů otázek a umožňuje jádro rozhovoru upřesnit doplňujícími otázkami (Miovský, 2006).

6.1 Sběr dat

Pro sběr dat jsem použila polostrukturovaný rozhovor. Rozhovory probíhaly v domácnostech účastníků výzkumu nebo v parku v průběhu měsíce června 2017. Rozhovory byly nahrávány na diktafon, jejich transkripce je uvedena v přílohách.

Během rozhovoru jsem se držela osnovy otázek, nechala jsem respondenty podávat doplňující informace, které prohlubovaly téma. Osnova se týkala tématu vlivu rodiny a jejích hodnot na představy o manželství a rodičovství. K získání odpovědí na hlavní výzkumné otázky jsem vytvořila osnovu pěti podotázek ke každé výzkumné otázce. Celková délka rozhovoru nepřesáhla půl hodinu.

Během rozhovoru jsem se držela této osnovy otázek:

1. Co jsi vnímal(a) v dětství za nejdůležitější hodnoty svých rodičů?
2. Bavit(a) ses někdy se svými rodiči o manželství a založení rodiny?
3. Jak často jsi v kontaktu se svou rodinou?

4. Jak vnímají tvoji rodiče instituci manželství?
5. Jaké faktory pro vstup do manželství a pro založení rodiny, se domníváš, že jsou pro tvé rodiče nejdůležitější?
6. Jaký věk si myslíš, že tvoji rodiče považují za ideální pro vstup do manželství a založení rodiny?
7. Žil(a) jsi v rodině, kde byli rodiče sezdaní/nesezdaní? Jsou stále svoji/rozvedení? Myslíš, že to nějak ovlivnilo tvoje představy o vztazích, manželství nebo rodičovství?
8. Starali se o rodinu oba rodiče? Jakým způsobem?
9. V jakém věku měli tvoji rodiče své první dítě? Jak tvoji rodiče hodnotí svůj věk vstupu do manželství a založení rodiny?
10. Bavil(a) ses někdy se svými rodiči o tom, jakou hodnotu a význam má rodina? Bavili jste se spolu někdy na téma výběru partnera?
11. Jak se tvoji rodiče stavěli k tvému případnému neplánovanému rodičovství nebo manželství?
12. Měl(a) jsi nebo máš tendenci vyhledávat převážně dlouhodobé vztahy nebo krátkodobé známosti?
13. Jak by vypadal tvůj ideální vztah? Jak by takový vztah fungoval?
14. Koho považuješ za nejbližší osobu?
15. Věříš, že je možné mít jeden vztah na celý život? Věříš, že je možné, aby manželství vydrželo na celý život?
16. Představuješ si při výběru partnera, jaký by byl manžel/otec, manželka/matka?
17. Co si myslíš o instituci manželství?
18. Jaké faktory pro vstup do manželství a pro založení rodiny jsou pro tebe nejdůležitější?
19. Plánuješ vstoupit do manželství a založit rodinu? Kdy?
20. Jaký věk ti připadá ideální pro vstup do manželství a pro založení rodiny?

6.2 Průběh rozhovoru

Rozhovor byl vždy domluven předem, a to tak, aby měli respondenti dostatek času se na rozhovor připravit a naplánovat si čas i místo podle svých představ. Většina rozhovorů probíhala v jejich domácnostech, část na jimi vybraných místech (park). Hlavní podmínkou byla vždy volba dostatečně klidného a tichého místa s dostatkem soukromí. Po úvodním seznámení a navázání kontaktu přirozeným rozhovorem jsem všechny respondenty před zahájením nahrávání rozhovoru seznámila s tématem a s tím, jak přibližně dlouho bude rozhovor probíhat. Stručně jsem přiblížila okruhy otázek a opět jsem je ujistila, že získaná data, nahraná na diktafon, budou využita výhradně pro účely mé bakalářské práce.

6.3 Zpracování dat a jejich analýza

Pro analýzu rozhovorů jsem použila metodu vytváření trsů, u níž je možné na základě tematické podobnosti konceptualizovat a seskupit výroky do skupin, které mohou být dále na základě opakujících se znaků členěny do podskupin (Mioviský, 2006).

Pro usnadnění zpracování dat byly všechny rozhovory nahrány na diktafon. Postupně jsem všechny přesně přepsala pro zachování autentičnosti. Poté jsem vytisknuté rozhovory pročetla a pomocí poznámek a odlišných barevných zvýraznění jsem začala identifikovat překrývající se témata. Po základním uspořádání jsem zaznamenávala tematické shody a místa, ve kterých se respondenti rozcházejí.

6.4 Limity výzkumu

Základním limitem mého výzkumu je fakt, že všichni participanti pochází z přibližně stejného okruhu, jsou to přátelé mých přátel, proto se dá očekávat, že budou mít podobné ladění a do jisté míry i tendenci se ukázat sebe i svou rodinu v lepším světle.

Druhým nejvýznamnějším limitem je malý počet respondentů, čímž se mnou získaná data nedají zobecňovat. V tomto směru je můj výzkum pouze malou sondou do tohoto tématu. K zobecňování na širší populaci by jistě bylo zapotřebí podstatně většího vzorku dotazovaných. Malý počet respondentů a využití polostrukturovaného rozhovoru, omezeného počtem účastníků šetření, mi však umožnilo, provést hlubší sondu do rodin respondentů a do jejich představ o manželství a rodičovství, včetně jejich reflexe vlivu rodiny na své představy.

Dalším limitem tohoto výzkumu je skutečnost, že jsou všichni respondenti prozatím bezdětní. Do budoucna by bylo dobré zařadit do výzkumu i skupinu mladých rodičů.

Rovněž fakt, že respondenti pocházejí z podobných socioekonomických vrstev je limitující, stejně tak jako to, že se mi nepodařilo zajistit větší vzorek respondentů z venkova.

Za limitující považuji rovněž možnost ovlivnění výpovědí aktuálním emočním stavem a aktuálním vztahovým zázemím.

7 SOUHRNNÁ ANALÝZA ROZHOVORŮ

Na základě analýzy deseti rozhovorů metodou vytváření trsů jsem identifikovala 16 základních trsů: nejdůležitější hodnoty rodičů, vnímání instituce manželství, faktory pro vstup do manželství a rodičovství, představy o ideálním věku vstupu do manželství a rodičovství, představy o názorech rodičů na neplánované rodičovství, četnost kontaktu s rodinou, vzor péče o rodinu, sdílení v rodině, vliv vzoru sezdáných/nesezdáných v rodině na představy o manželství a rodičovství, typ navazovaných vztahů, hodnoty v ideálním vztahu, nejbližší osoba, víra v trvalost vztahů, představování si partnera jako manžela/otce nebo manželky/matky při výběru partnera, představy a plány týkající se vstupu do manželství a rodičovství.

Některé z těchto trsů se dále dělí do podkategorií. Trs číslo 2, 3, 4 se dále dělí na podkategorie: vlastní výpověď participantů na danou otázku a výpověď o jejich představách pohledu rodičů na dané téma. Trs číslo 8 „Sdílení v rodině“ tvoří tři podkategorie: sdílení tématu manželství a rodičovství, sdílení tématu hodnoty a významu rodiny a sdílení tématu výběru partnera. Trs číslo 14 „Víra v trvalost vztahů“ se dále dělí na podkategorie: víra ve vztah na celý život a víra v manželství na celý život. U některých trsů jsem sledovala zvlášť výpovědi mužů a žen.

7.1 Skupiny identifikovaných trsů

1. Nejdůležitější hodnoty rodičů

Nejčastěji respondenti uvedli hodnoty peníze, kariéra a materiální zázemí, tuto hodnotu uvedlo 5 respondentů (č. 3, 5, 7, 9 a 10). Z toho tři ženy (č. 5, 7 a 10) a dva muži (č. 3 a 9).

„Hmm...tak asi u obou svoboda, zábava...plus něco jako peníze, kariéra a práce“ (Respondent č. 9).

Tři z respondentů (č. 1, 4 a 5) uvedli za nejdůležitější hodnoty svých rodičů rodinu a děti. Respondent č. 3 uvedl hodnotu obětování dětem. Z těchto 4 lidí jsou tři muži a jedna žena (č. 5).

„No...to je dost těžká otázka hned na první...asi jako nejdůležitější hodnoty mých rodičů jsem vnímal asi rodinu...asi nás...jako děti...jejich,, (Respondent č. 1).

Hodnotu láska uvedli dva respondenti, ženy (č. 7 a 8). Hodnotu podpora uvedli také dva respondenti (č. 2, muž a č. 6, žena). Respondent č. 4, muž, neuvedl podporu, ale pomoc. Respondent č. 3 uvedl za hodnotu křesťanskou víru. Další hodnoty, které respondenti uvedli, jsou poctivost, důvěra, pravda, zdraví, porozumění, svoboda a zábava. Každá z těchto hodnot byla uvedena pouze jednou.

2. Vnímání instituce manželství

a) Vnímání instituce manželství

Nejčastěji respondenti uvedli pozitivní výpovědi, z toho dva muži (respondent č. 2 a 4) a čtyři ženy (respondenti č. 5, 7, 8 a 10).

„Asi ano. Hmm...je to asi nějaká důvěra mezi dvěma lidma, projevem jejich lásky...společné soužití a nějaké vyjádření. Je to nezbytné, člověka to naopak povznáší...dokáže ho to podržet v těžkých chvílích, jeden druhému je oporou“ (Respondent č. 2).

„No...já si myslím stále, že manželství je celkem fajn. A pořád to má ještě nějakou funkci...spíše bych se chtěla vdát“ (Respondent č. 8).

Další výpovědi byly spíše negativní nebo ambivalentní a to v případě respondenta č. 1, 3, 9 (muži) a respondenta č. 6 (žena).

b) Představy o vnímání instituce manželství rodičů

V naprosté většině se respondenti na tuto otázku vyjádřili „Ano“, jeden respondent (č. 4, muž) jako jediný uvádí „Nevím“.

„Tak to teda...po pravdě...jsou rozvedení, tak to asi nevnímají nijak. Opravdu nevím, jak to moji rodiče mají, to bych vlastně říkal jen svůj názor“ (Respondent č. 4).

Jednoznačné „Ano“ je v odpovědích respondentů, žen č. 5, 8 a 10 a respondenta č. 2, muže.

„Jako největší posvátnou svátost. Jako základní hodnotu rodiny a celého jejího fungování, kam rodina směřuje a jak jsou naše vztahy mezi náma, jak se naše vztahy vyvíjí a vyvíjeli...a samozřejmě konflikty, ale ty tak k tomu patří“ (Respondent č. 2).

Ostatní odpovědi „Ano“ byly poněkud ambivalentní, s určitou výhradou, tuto odpověď uvedli respondenti, muži č. 1, 3 a 9 a respondent, žena č. 6. Zcela ambivalentní odpověď podal respondent, žena č. 7.

„Jako vyloženě, ne vztah, ale jako instituci? No to úplně nevím...od mámy už jsem slyšela názor, že na této instituci a těch papírech nezáleží, ale potom, když se to týkalo mě a bavili jsme se o tom, tak se mně ptá, jestli se budeme s přítelem brát...a když jsem jí někdy zkusila říct, co někdy říká ona, že je to jen papír, tak pak zase říkala, že je to velice důležitý...takže nevím. A otec, to vůbec netuším“ (Respondent č. 7).

3. Faktory pro vstup do manželství a rodičovství

a) Faktory pro vstup do manželství a rodičovství

Uvedenými faktory jsou finančně-pracovní, které uvedli respondenti č. 1, 4, 5, 9, láska, kterou uvedli respondenti č. 1, 2, 6, 10. Důvěru uvedli také 4 respondenti (č. 2, 3, 6,7), porozumění uvedli 3 respondenti (č. 3, 8, 10), obecnou spokojenost uvedli 2 respondenti (č. 1 a 5), spolehlivost uvedli respondenti č. 7 a 8 a faktor soužití uvedli respondenti č. 2 a 6. Další faktory byly uvedeny jen jednou a těmi jsou: společné zájmy (respondent č. 4), tolerance (respondent č. 6), akceptace (respondent č. 6), oddanost (respondent č. 1), fungování (respondent č. 5), očekávání dítěte (respondent č. 2).

b) Představy o pohledu rodičů na faktory vstupu do manželství a rodičovství

Nejčastěji uvedenými faktory jsou finančně-pracovní, tyto faktory uvedlo 5 respondentů (č. 1, 4, 5, 7, 8 a 9). Dalšími uvedenými faktory jsou porozumění, to uvedli 3 respondenti (č. 6, 8, 9), láska, tu uvedli 2 respondenti (č. 5 a 8). Porozumění uvedli respondenti č. 6, 8 a 9. Očekávání dítěte uvedl respondent č. 2 a 9 a faktor soužití uvedl respondent č. 4 a 7. Ostatní faktory uvedl vždy jeden respondent a těmito faktory jsou: věk (respondent č. 1), ukončení studia (respondent č. 7), obecná spokojenost (respondent č. 5) a důvěra (respondent č. 6). Respondenti č. 3 a 10 odpověď neuvedli.

4. Představy o ideálním věku vstupu do manželství a rodičovství

a) Představy o ideálním věku vstupu do manželství a rodičovství

Na věkové hranici se shodli pouze 2 respondenti, kteří označili za ideální věk 25-30 let (respondenti č. 2 a 5). Ostatní respondenti uváděli každý jiný ideální věk: 21-25 let (resp. č. 6), 25-35 let (resp. č. 3), 26 let (resp. č. 10), 27-30 let (resp. č. 7), 28 let (resp. č. 1), po 30. roce (resp. č. 8), 32-33 let (resp. č. 4). Respondent č. 10 neuvedl žádný věk.

b) Představy o pohledu rodičů na ideální věk vstupu do manželství a rodičovství

Na představách rodičů o ideálním věku se shodli také jen 2 respondenti, kteří uvedli věk do 30ti let (respondenti č. 1 a 7). Další respondenti uvedli každý jiný ideální věk: 20-30 let (resp. č. 5), kolem 25ti let (resp. č. 4), 25-30 let (resp. č. 2), 25-35 let (resp. č. 3), 30 let (resp. č. 8), kolem 40ti let (resp. č. 10), dle individuální zralosti jedince (resp. č. 6). Respondent č. 9 neuvedl žádný věk.

5. Představy o názorech rodičů na neplánované rodičovství

Na tuto otázku odpověděli respondenti buď ve smyslu, že by je v této situaci rodiče podpořili nebo nepodpořili, jeden participant se vyjádřil, že by jim to bylo jedno (respondent č. 9) a 1 respondent vyjádřil ambivalentní postoj rodičů (č. 8). Respondenti, kteří na tuto otázku odpověděli ve smyslu podpory od rodičů, jsou respondenti č. 2, 3, 4, 5 a 6.

„Já myslím, že by mě podpořili. Byli by s tím nějaké trable, ale že by mě zavrhlí a tak, tak to teda zas ne. To určitě ne. Já jsem student, nic nemám, takže by to bylo složitější

z tohoto důvodu, tak bych se v tomto materiálním musela spolehnout na ně“ (Respondent č. 6).

Respondenti, kteří nevnímali podporu rodičů v tomto směru, byli respondenti č. 1, 7 a 10.

„No to by byl hroznej průšvih. Máma by mě asi vyškrtla ze svého života“ (Respondent č. 10).

Ambivalentní postoj rodičů vyjádřil respondent č. 8. Jeden respondent (č. 9) uvedl, že by to bylo jeho rodičům jedno.

„To mi nikdy nedoporučovali. Ale nakonec vždycky dávali signály, že by při mně stáli, kdybych náhodou otěhotněla. Stejný pocit jsem měla i ze strany babičky s dědou“ (Respondent č. 8).

6. Četnost kontaktu s rodinou

V tomto trsu byly identifikovány tyto kategorie:

a) Žijí s nimi v domácnosti

Čtyři z deseti respondentů (č. 1, 2, 5, 8) žijí ve stejné domácnosti s rodiči.

b) Alespoň 1x týdně

Dva respondenti (č. 3 a 6) se vídají s rodinou alespoň jednou týdně.

c) Jednou za měsíc

Dva respondenti (č. 7, 4) se vídají s rodinou jednou za měsíc.

d) Párkrát do roka

Dva respondenti (č. 9 a 10) se vídají s rodinou párkrát do roka.

7. Vzor péče o rodinu

Pro lepší přehlednost jsem odpovědi na tuto otázku, rozdělené do tematických kategorií, uspořádala do tabulky (viz. tabulka č. 1):

	MUŽI		ŽENY	
	OTEC	MATKA	OTEC	MATKA
PENÍZE	Respondent č. 1, 2, 4, 9	Respondent č. 3, 9	Respondent č. 5, 7, 8, 10	Respondent č. 5, 10
DOMÁCNOST		Respondent č. 1, 2, 3, 4		Respondent č. 5, 6, 7, 8, 10
VZTAHOVÁ INTIMITA	Respondent č. 2, 4	Respondent č. 2, 3	Respondent č. 6, 8	Respondent č. 5, 6, 7

Tabulka č. 1

8. Sdílení v rodině

a) Sdílení tématu o manželství a rodičovství

Na tuto otázku odpověděli 3 respondenti (č. 2, 3, 5), že ano. Respondentka č. 7 odpověděla, že ano, ale pouze s matkou. Respondenti č. 1, 4, 6, 9 a 10 odpověděli, že se s rodiči na toto téma nikdy nebavili. Respondent č. 8 udal nejednoznačnou odpověď:

„Ne, moc ne. S mámou ne, ta na tohle není...spíš tak trochu s tátou a tak hlavně spíš obecně, abych byla v životě šťastná, že jsem hodně citlivá a že bych si k sobě měla vybrat partnera, který na mě bude hodnej“ (Respondent č. 8).

b) Sdílení tématu hodnoty a významu rodiny

Na tuto otázku odpověděli ANO čtyři respondenti, č. 2, 3, 5 a 8. NE vyjádřilo celkem šest respondentů, z toho respondenti č. 1, 4, 6 a 7 popisují, že onen význam ale cítili z chování rodičů. Respondent č. 9 na toto téma hovořil s babičkou. Jednoznačné NE vyjádřila pouze respondentka č. 10.

„Myslím, že přímo jsme o tom nikdy nehovořili, ale vyplynulo to vždycky z toho chování a vychovávání dětí“ (Respondent č. 4).

c) Sdílení tématu výběru partnera

Na tuto otázku odpověděli ANO 4 respondenti (č. 1, 2, 4 a 5). NE odpověděli respondenti č. 6, 8, 9 a 10. Respondentka č. 7 uvedla nejednoznačnou odpověď. Na tuto otázku neodpověděl respondent č. 3.

9. Věk rodičů při narození prvního dítěte a jak ho rodiče hodnotí (z pohledu respondentů)

Výpovědi z tohoto trsu jsem uspořádala do přehledné tabulky, viz. tabulka č. 2:

RESP. Č.	UDANÝ VĚK RODIČŮ	HODNOCENÍ RODIČŮ	VÝPOVĚDI RESPONDENTŮ
R. č. 1	29 - 30	+	<i>„...asi toho nelitují...s tím nemají nějaký problém“.</i>
R. č. 2	20 a 22	+ ambi.	<i>„...ne moc ideálně, měli to těžké...ale jsou za to rádi, určitě“.</i>
R. č. 3	27 a 32	+ -	<i>„Oni chtěli rodinu založit, oni oba pro to byli, ale z manželství nakonec sešlo...pak nastal problém a pak to nevyřešili“.</i>
R. č. 4	29	+	<i>„To netuším, jak hodnotí svůj věk... ale myslím, že nikdy jsem s nimi o tom nehovořil... ale myslím, že pozitivně“.</i>
R. č. 5	23 - 24	+	<i>„No asi tak, že asi dobře. Že asi to byl vhodnej věk, že v době, když děti budou dospělí, tak oni zároveň nebudou až tak staří“.</i>
R. č. 6	21 a 28	-	<i>„...když se vdávala a měla první dítě...tenkrát to bylo pro ní doba“.</i>

			<i>blbá, ale tenkrát úplně normální“.</i>
R. č. 7	19 a 23	-	<i>„Máma teď zpětně jednoznačně to hodnotí tak, že byla tenkrát ještě dítě a že byla nezralá a nedokázala ještě dobře zhodnotit...že měla prostě počkat“.</i>
R. č. 8	27 a 26	+	<i>„Já myslím tak akorát, že je to ideální věk. I když na jejich dobu to bylo docela pozdě“.</i>
R. č. 9	18 a 22	+ -	<i>„Já myslím, že to ani nijak nehodnotěj, prostě to tak přišlo. Bylo to tenkrát obvyklé, tak se k tomu tak postavili, že mají dítě“.</i>
R. č. 10	20 a 29	+ -	<i>„Podle mámy to bylo hrozně brzy...zkazila si tím život. Táta nevím, ale jak ho znám, tak to asi hodnotí v pořádku, dobře“.</i>

Tabulka č. 2

10. Vliv vzoru sezdaných/nesezdaných vztahů v rodině na představy

Pět respondentů (č. 1, 2, 5, 6 a 8) pochází z rodiny, kde se rodiče stali manželi a jsou stále spolu. Respondenti č. 3, 9 a 10 pochází z nesezdaných svazků, z toho respondenti č. 3 a 10 pocházejí z nesezdaných svazků, kde se rodiče rozešli. Respondenti č. 4 a 7 pocházejí z rozvedených manželství.

Pozitivní vliv toho, že jsou rodiče sezdaní a jejich manželství stále trvá, vyjádřili respondenti č. 2, 6 a 8.

„Ano, určitě, ovlivnilo mě to pozitivním smyslem. Taky bych chtěl mít řádnej pozitivní vztah a milovat svoji ženu a děti“ (Respondent č. 2).

Negativně vnímají vztahy v rodině čtyři respondenti (č. 3, 7, 9 a 10), především rozchody svých rodičů, ať už jsou rozvedení nebo nesezdání. Výjimkou je respondent č. 4, který si po rozvodu rodičů našel vzor ve vztahu svých prarodičů.

„Určitě mě to svým způsobem obohatilo...zase bych to nechtěl zažít...ale na druhou stranu bych to nikomu nechtěl takhle udělat“ (Respondent č. 3).

Dva z deseti respondentů (č. 1 a 5) nechávají otázku, zda je nějakým způsobem ovlivnilo to, jestli jsou členové rodiny sezdaní/nesezdaní, nezodpovězenou.

11. Typ navazovaných vztahů

Pět respondentů (č. 1, 5, 6, 7 a 8) uvádí, že mají tendenci navazovat spíše dlouhodobé vztahy. Čtyři respondenti (č. 2, 3, 4 a 9) uvádějí, že navazují spíše krátkodobé známosti. Respondentka č. 10 uvádí, že ještě nikdy žádný vztah neměla.

12. Hodnoty v ideálním vztahu

Nejčastěji respondenti uvedli hodnotu „Porozumění“ (respondent č. 3, 4, 5, 8 a 9). Dále čtyři respondenti (č. 5, 6, 7 a 8) uvedli hodnotu „Důvěra“. Ve stejném poměru respondenti uvedli hodnotu „Láska“ (respondenti č. 1, 2 a 5) a hodnotu „Podpora“ (respondenti č. 3, 5 a 6). Hodnotu „Blížkost“ uvedli respondenti č. 7 a 8, hodnotu „Schopnost dělat kompromisy“ uvedli respondenti č. 3 a 8 a hodnotu „Vytrvalost“ uvedli respondenti č. 2 a 4. Respondent č. 6 uvedl jako hodnoty „Respekt“, „Toleranci“ a „Nezávislost“. Respondent č. 7 uvedl hodnoty „Rovnocennost“ a „Dělbá povinností“. Respondent č. 1 navíc uvedl hodnotu „Oddanost“, respondent č. 2 uvedl hodnotu „Dobrá výchova dětí“ a respondent č. 3 uvedl navíc hodnotu „Přátelství“. Respondentka č. 10 žádné představy o ideálním vztahu nemá.

„Hlavně by mě někdo měl chtít...nevím, já se mužům nějak nelíbím“ (Respondent č. 10).

„No...asi tak, abychom si rozuměli. Prostě ideální vztah...já ani nevím, asi nevěřím v ideální vztah“ (Respondent č. 9).

13. Nejbližší osoba

Za nejbližší osobu uvedli čtyři respondenti (č. 1, 4, 5 a 7) matku. Tři respondenti (č. 1, 5 a 6) uvedli přítele/přítelkyni, dva respondenti (č. 2 a 3) uvedli rodiče. Kamarády uvedli respondenti č. 3 a 9. Respondent č. 8 uvedl otce, sourozence uvedl respondent č. 3, babičku uvedl respondent č. 9, strýce uvedl respondent č. 3. Respondentka č. 10 uvedla za nejbližší osobu známou.

14. Víra v trvalost vztahů

a) Víra ve vztah na celý život

V naprosté většině odpovědí respondenti vyjadřují svoji víru v trvalost vztahu (respondent č. 2, 3, 4, 6, 7 a 8). Odpověď, že v trvalost vztahu nevěří, uvádí respondent č. 1, 5, 9.

„Tak podle toho jaký...a jestli bych o to vůbec stála. A vidím to kolem sebe, jak ty vztahy dopadají a jak můžou bejt strašný, po celej život, ale věřím“ (Respondent č. 10).

b) Víra v manželství na celý život

Ve většině případů respondenti uvedli, že věří v trvalost manželství (respondent č. 2, 3, 4, 5, 6 a 7). V trvalost manželství nevěří pouze respondent č. 1, 9. Pouze dva respondenti (č. 1 a 9) uvádějí, že nevěří ani v trvalost vztahů, ani manželství. Respondentka č. 10 uvedla nejednoznačnou odpověď na obě otázky.

„Věřím, tak jak jsem to teď řekla, můžou bejt dost strašný a to celej život“ (Respondent č. 10).

15. Představování si partnera jako manžela/otce nebo manželku/matku při výběru partnera

Na otázku, zda si při výběru partnera respondenti představují partnera, jaký by byl manžel/otec nebo manželka/matka odpovědělo pět respondentů ano (respondent č. 2, 3, 5, 6 a 7), ne odpovědělo také pět respondentů (respondent č. 1, 4, 8, 9 a 10).

„Koukám na tchýni. Představuju si samozřejmě...koukat na tchýni (smích)...to mi řekl táta, rádu o ženách, že bych měl koukat na tchýni a podle toho se žena vyprofiluje. Nevím, jako, třeba to tak vůbec není, nebude...koukám samozřejmě na to, jestli je hodná, chápavá a vnímavá. Když koukám na ženu tak si představuji, jaká by byla manželka a matka“ (Respondent č. 2).

„Při výběru partnerky úplně ne, ale prostě během času, když se dívám na tu svoji partnerku, holku, tak nad tím začnu uvažovat, ale není to moje priorita“ (Respondent č. 4).

16. Představy a plány týkající se vstupu do manželství a rodičovství

Představy a plány týkající se vstupu do manželství a rodičovství uvedlo šest respondentů (č. 1, 2, 3, 5, 6 a 7). Tito respondenti uvedli, že vstup do manželství a založení rodiny je součástí jejich životního plánu. Dva respondenti (č. 4 a 8) manželství a založení rodiny ve svém životním plánu nemají. Respondent č. 9 neplánuje manželství, ale někdy později možná plánuje rodičovství a respondentka č. 10 má nejednoznačnou odpověď.

„Rodinu s manželstvím určitě plánuju. Ale kdy, na to nedokážu, neumím odpovědět. Právě teď momentálně nemám žádnou vážnou známost, takže si to nepředstavuji a zrovna teď manželství neplánuji“ (Respondent č. 2).

„Já jsem si vždycky představovala, že budu mít dítě mladá nebo vlastně mladší, takže nikdy jsem si nepředstavovala, že bych měla dítě až ve čtyřiceti letech. Asi bych chtěla více dětí než dvě, velkou rodinu a tak...třeba tři, to je takový skousnutelný a zvládnutelný“ (Respondent č. 6).

8 ZÁVĚRY VÝZKUMNÉ SONDY

Hlavním cílem mého výzkumu bylo zmapování vlivu rodiny a jejích hodnot na představy o manželství a rodičovství v období vynořující se dospělosti. Výzkumu se zúčastnilo celkem deset respondentů v období vynořující se dospělosti.

Pro zmapování výzkumného tématu jsem použila polostrukturovaný rozhovor, který byl zaznamenáván na diktafon. Transkribované rozhovory jsem pak analyzovala metodou vytváření trsů, která mi pomohla identifikovat 16 základních trsů na základě překryvu témat. Tyto trsy byly dále rozděleny do podkategorií.

Z výsledků analýzy dat vyplývá, že za nedůležitější hodnotu uznávanou rodiči, kterou respondenti vnímají, jsou: peníze, kariéra a materiální zázemí. Další hodnoty, které respondenti nejčastěji udávali, že jsou pro jejich rodiče důležité, jsou rodina a děti. K mému překvapení lásku a podporu jako nejdůležitější hodnoty rodičů uvedli v obou případech pouze dva respondenti. Ostatní hodnoty, které respondenti uvedli, byly uvedeny vždy pouze jedenkrát: poctivost, důvěra, pravda, zdraví, porozumění, obětování se dětem, svoboda a zábava. Z výpovědí respondentů tedy jednoznačně vyplývá, že jejich rodiče preferují hodnoty materiální nad hodnotami vztahovými a duchovními.

K instituci manželství se podle respondentů v naprosté většině vyjadřují jejich rodiče v zásadě pozitivně, zatím co respondenti uvedli pozitivní vztah k instituci manželství pouze v šesti případech z deseti.

Z hlediska pohledů respondentů na to, které faktory považují jejich rodiče za důležité pro vstup do manželství a rodičovství, uvedli respondenti nejčastěji faktory finančně-pracovní (pět z deseti respondentů), dalšími nejčastěji uvedenými faktory jsou porozumění, láska, očekávání dítěte a soužití. U respondentů se o prvenství dělí finančně-pracovní faktor, láska a důvěra.

V otázce představ o ideálním věku vstupu do manželství a rodičovství se představy respondentů s představami rodičů v zásadě shodují, za ideální věk pro vstup do manželství a rodičovství považují věk mezi dvaceti až třiceti.

V otázce neplánovaného rodičovství uvedla polovina respondentů od rodičů podporu, druhá polovina uvedla negativní nebo ambivalentní postoj rodičů.

Co se týče četnosti kontaktu s rodiči, čtyři z deseti respondentů uvedli, že žijí v domácnosti s rodiči, další respondenti uvedli možnost kontaktu s rodiči alespoň jednou týdně. Menší část pak jednou za měsíc nebo ve dvou případech párkrát do roka.

Jak muži, tak ženy uvedli, že vzorem péče o domácnost je pro ně matka, otec nebyl ve výpovědích zastoupen ani jednou. Oproti tomu v oblasti peněz a vztahové intimity se podílí oba rodiče.

Z výzkumu vyplývá, že není příliš obvyklé sdílet mezi rodiči a dětmi témata manželství a rodičovství, hodnot a významu rodiny nebo téma výběru partnera. Pozitivně, že tato témata se svými rodiči sdílejí, vypověděli čtyři a méně lidí.

Z výpovědí respondentů vyplývá, že pozitivně hodnotí rodiče svůj věk vstupu do manželství a rodičovství pouze ve čtyřech případech, stejně často tento věk hodnotí ambivalentně. Pouze dva rodiče podle respondentů hodnotí svůj věk vstupu do manželství a rodičovství vyloženě negativně.

Z výsledků výzkumu vyplývá, že jednoznačně pozitivně vnímají sezdanost svých rodičů ti respondenti, jejichž rodiče jsou spolu doposud. Za negativní vliv rodičů, působící na představy respondentů o manželství a rodičovství, považují respondenti rozchod nebo rozvod, ať už byli jejich rodiče sezdaní nebo nesezdaní.

Dále většina respondentů uvedla, že má tendenci navazovat převážně dlouhodobé vztahy a za nejčastější hodnotu v ideálním vztahu považují porozumění a důvěru. Nejbližší osobou je pro většinu respondentů jejich matka nebo přítel/přítelkyně. Většina respondentů věří ve vztah na celý život i v manželství na celý život.

Polovina respondentů uvedla, že si představují partnera jako manžela/otce nebo manželku/matku při výběru partnera, druhá polovina uvedla buď, že nemá takové představy, nebo až později, v průběhu vztahu.

Fakt, že je vstup do manželství a založení rodiny součástí životního plánu respondentů uvedlo šest respondentů, pouze dva respondenti se v tomto směru vyjádřili jednoznačně negativně.

9 DISKUZE

Práce na mém výzkumu mi umožnila větší vhled do procesu sběru a analýzy dat.

K výzkumu jsem použila metodu polostrukturovaného rozhovoru, která se mi pro účely mapování jeví jako dobrá, nicméně bych se více zaměřila na preciznost formulovaných doplňujících otázek a to tak, aby ještě přesněji mapovali zaměření výzkumných otázek. Více bych se tu zaměřila na hodnoty respondentů a vytvořila bych více otázek týkajících se jejich představ o manželství a rodičovství. Rovněž při vedení rozhovoru bych byla aktivnější ve směřování odpovědí k otázce. V některých případech se totiž stalo, že respondent neodpověděl na danou otázku, protože nevěděl, co říct nebo hovor odvedl k jinému tématu.

Tuto práci považuji za drobný pokus o zmapování této oblasti, pro tyto účely je tedy počet respondentů dostačující. V budoucnu bych si, nicméně, zvolila větší a pestřejší vzorek z řad širší veřejnosti. Vzorek respondentů v mé práci je totiž okruhu mých přátel, tedy kruhu lidí v zásadě propojených zájmy a hodnotami. Do budoucna uvažuji pro možné účely mé diplomové práce, rozšířit výzkum i o respondenty starší (30 – 35 let).

Tento výzkum je zaměřený na mapování představ lidí v období vynořující se dospělosti. Tedy jejich představ a hodnot, a jejich představ o představách a hodnotách jejich rodičů. Bylo by zajímavé, získat výpovědi i od samotných rodičů, přičemž struktura dotazování by byla stejná jak u rodičů, tak u jejich dětí. Pak bych se mohla pokusit o transgenerační analýzu dat a zaměřit se i na disproporce, mezi proklamovanými hodnotami rodičů a jejich reálným žitím v životě.

10 ZÁVĚR

Má bakalářská práce se zabývá otázkou vlivu rodiny a jejích hodnot na představy o manželství a rodičovství v období vynořující se dospělosti. V teoretické části práce jsem se zabývala základními pojmy, které se s touto problematikou pojí, vymezila jsem pojem rodina, manželství, rodičovství, hodnoty, imaginaci. V kapitole „Rodina“ jsem se podrobněji zaměřila na sociologické teorie a transgenerační psychologii. V kapitole „Hodnoty“ jsem se zabývala klasifikací hodnot a v kapitole „Imaginace“ jsem se podrobněji věnovala pojmům představa, denní snění, vzpomínky a fantazie. V poslední kapitole vymezuji pojem období vynořující se dospělosti.

V praktické části popisuji svůj kvalitativní výzkum, který se týká vlivu rodiny a jejích hodnot na představy o manželství a rodičovství v období vynořující se dospělosti. Cílem tohoto výzkumu bylo zmapování této oblasti a pokus odpovědět na to, jaké hodnoty a představy o manželství a rodičovství mají vliv na osoby v období vynořující se dospělosti. Výzkumná sonda probíhala formou polostrukturovaného rozhovoru, zúčastnilo se ho deset respondentů ve věku od 18 do 25 let, výzkumný vzorek tvořil stejný počet mužů i žen.

Výsledky výzkumu ukázaly, že v představách respondentů o tom, jaké hodnoty jejich rodiče preferují je, na prvním místě, otázka peněz, kariéry a materiálního zázemí. Na druhém místě pak rodina a děti, na třetím láska a podpora. Hovoří-li však respondenti o vlastních hodnotách ideálního vztahu, který si představují, na první místo staví porozumění, na druhé důvěru a na třetí lásku a podporu. Zdá se že, jak jsem v úvodu předpokládala, „romantická láska“ se v generaci rodičů příliš „nenosí“, rodiče vedou děti spíše k pragmatismu a materialismu.

Obecně lze říci, že jak rodiče v představách respondentů, tak i sami respondenti, vnímají instituci manželství poměrně pozitivně, ačkoliv v představách o rodičích je tato pozitivita do jisté míry ambivalentní. Oproti mým předpokladům podali tedy ambivalentnější odpovědi ve vztahu k instituci manželství očima respondentů jejich rodiče.

V oblasti faktorů, které jsou pro rodiče důležité pro vstup do manželství a rodičovství udali respondenti na prvním místě finančně-pracovní faktory, na druhém místě lásku a důvěru. Za své vlastní faktory důležité pro vstup do manželství a rodičovství udali rovněž na prvním místě faktory finančně-pracovní, na druhém místě porozumění. V této kategorii se tedy pohled respondentů a subjektivně vnímaný pohled jejich rodičů v zásadě ztotožňuje.

Shodují se rovněž vlastní představy o ideálním věku vstupu do manželství a rodičovství a představy o vnímání tohoto věku z pohledu jejich rodičů a to přesto, že sama většina rodičů, zejména matek, vstupovalo do manželství mezi 18. a 23. rokem. Svou roli nepochybně sehrálo to, jak očima respondentů rodiče, zejména matky, samy hodnotí tuto životní fázi. Šest z deseti matek bylo při narození prvního dítěte mezi 18. a 23. rokem, avšak pouze jedna matka z pohledu respondenta hodnotí tento věk jako pozitivní.

Poměrně znejistňující vystupují odpovědi na představy respondentů o názorech rodičů na neplánové rodičovství. Pouze pět respondentů vyjádřilo představy o jednoznačné podpoře.

Lidé v tomto věku žijí nejčastěji ještě v jedné domácnosti s rodiči, případně jsou v poměrně častém kontaktu a tak jejich nejbližší osobou vyjádřenou v odpovědích respondentů je stále matka a na druhém místě pak teprve přítel/přítelkyně.

Přibližně polovina respondentů prochází krátkodobými známostmi, druhá polovina udává, že vyhledává vztahy spíše dlouhodobé.

Výpovědi o vzorech v oblasti péče o rodinu, jsou poměrně zajímavé. Respondenti hovoří o celkem vyvážené dělbě mezi rodiči v oblasti finančního zajištění, intimity a vztahů, péče o domácnost však zůstává stále výhradně na matkách.

Za nepřilíš pozitivní moment, vyplývající z mého výzkumu považují to, že témata manželství a rodičovství, hodnot a významu rodiny, stejně tak, jako témata týkající se výběru partnera, jsou v rodinách velmi málo sdílená.

Jak se dalo očekávat, vliv sezdanosti rodičů na osoby v období vynořující se dospělosti se pozitivně jednoznačně potvrdil u těch lidí, jejichž rodiče jsou sezdaní a je-

jichž manželství trvá stále. Rozchod nebo rozvod prožívají respondenti jako silně negativní moment, jak v případě sezdaných rodičů, tak i nesezdaných. Vždy s nejasnou motivací směrem k manželství do budoucnosti.

Z mého výzkumu vyplývá, že lidé v období vynořující se dospělosti, i přes často odlišné zkušenosti, názory a vzory svých rodičů, stále věří v trvalost vztahů i v manželství na celý život.

Většina respondentů uvedla, že vstup do manželství je součástí jejich životního plánu.

SEZNAM LITERATURY

Knižní zdroje

CAKIRPALOGLU, Panajotis. *Psychologie hodnot*. Olomouc: Votobia, 2004. ISBN 80-7220-195-6.

FIALOVÁ, Ludmila, HAMPLOVÁ, Dana, KUČERA, Milan a VYMĚTALOVÁ, Simona. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. ISBN 80-85850-87-7.

GOODY, Jack. *Proměny rodiny v Evropské historii*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006. ISBN 80-7106-396-7.

HAMPLOVÁ, Dana. *Vstup do manželství a nesezdaného soužití v České republice po roce 1989 v souvislosti se vzděláním*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2003. ISBN 80-7330-029-X.

HAŠKOVÁ, Hana a POMAHAČOVÁ, Jana. *Rodičovství a bezdětnost ve vybraných časopisech pro ženy a pro muže*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2006. ISBN 80-7330-111-3.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

HORSKÁ, Pavla, KUČERA, Milan, MAUR, Eduard a STLOUKAL, Milan. *Dětství, rodina a stáří v dějinách Evropy*. České Budějovice: Jihočeské tiskárny, 1990. ISBN 80-7038-011-X.

HUDEČEK, Ondřej a TOMÁŠEK, Vojtěch. *Vědomí hodnot. Hodnoty (nejen) v antropologických perspektivách*. Praha: Togga, 2015. ISBN 978-80-7476-076-1.

JANĎOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-535-0.

KARSTEN, Hartmut. *Ženy – muži: genderové role, jejich původ a vývoj*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-145-X.

- KATRŇÁK, Tomáš, LECHNEROVÁ, Zdeňka, PAKOSTA, Petr, FUČÍK, Petr. *Na prahu dospělosti: partnerství, sex a životní představy mladých v současné české společnosti*. Praha: Dokořán, 2010. ISBN 978-80-7363-352-3.
- KUČEROVÁ, Stanislava. *Člověk, hodnoty, výchova*. Prešov: ManaCon , 1996. ISBN 80-85668-34-3.
- LANGMEIER, Josef a KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. ISBN 978-80-247-1284-0.
- MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4.
- MOORE, Thomas. *Soul Mates: Honouring the Mysteries of Love and Relationship*. New York: HarperCollins Publishers, 1994. ISBN 0-06-092575-2.
- MOŽNÝ, Ivo. *Česká společnost: nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-624-1.
- MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. ISBN 978-80-86429-87-8.
- MOŽNÝ, Ivo. *Sociologie rodiny*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 1999. ISBN 80-85850-75-3.
- NAKONEČNÝ, Milan. *Obecná psychologie*. Praha: Triton, 2015. ISBN 978-80-7387-929-7.
- NAKONEČNÝ, Milan. *Psychologie osobnosti*. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1680-5.
- PLAŇAVA, Ivo. *Manželství a rodiny*. Brno: Doplněk, 2000. ISBN 80-7239-039-2.
- PRUDKÝ, Libor et al. *Studie o hodnotách*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-266-0.
- ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0772-6.

SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-559-8.

TÓTHOVÁ, Jana. *Úvod do transgenerační psychologie rodiny: transgenerační přenos vzorců rodinného traumatu a zdroje jeho uzdravení*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-856-2.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychologie osobnosti*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1832-6.

VÝROST, Jozef a SLAMĚNÍK, Ivan. *Aplikovaná sociální psychologie I*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-269-6.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*. 2. přeprac. akt. vyd. Praha: Portál, 2008. 408 s. ISBN 978-80-7367-486-4.

Internetové zdroje

ARNETT, Jeffrey, J. *Adolescence and emerging adulthood: a cultural approach*. 4th ed. Upper Saddle River, N.J.: Pearson Prentice Hall, 2010 482 p. ISBN 0-13-814458.

ARNETT, Jeffrey, J. *Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties*. *American psychologist* [online] 2000 [cit.2017.18.6.], roč.55, č.5: 469. Dostupné z: <http://psycnet.apa.org/journals/amp/55/5/469>

MACEK, Petr, BEJČEK, Josef a VANÍČKOVÁ, Jitka. *Contemporary Czech emerging adults generation growing up in period of social changes*. *Journal of Adolescent Research* [online] 2007 [cit.2017.15.07] 444-475. Dostupné z: <http://jar.sagepub.com/corent/22/5/444.short>

Příloha 1. – informovaný souhlas

Jméno účastníka:

Jméno informujícího: Tereza Wurstová

Byla(a) jsem dostatečně a srozumitelně informován(a) o obsahu a významu bakalářské práce a seznámen(a) s cíli a postupy, které budou při výzkumu používány.

Měl(a) jsem příležitost se na vše zeptat a zvážit podané odpovědi

Jsem si vědom(a), že moje účast na bakalářské práci je dobrovolná a že z ní mohu z jakéhokoliv důvodu kdykoliv odstoupit.

Byla(a) jsem ujištěn(a), že moje anonymita v bakalářské práci zůstane zachována a že všechny výsledky a záznamy budou používány pouze v souvislosti s touto prací.

Tímto dávám svůj souhlas s účastí a spoluprací na bakalářské práci Terezy Wurstové, studentky III. ročníku bakalářského studia oboru psychologie, na Pražské vysoké škole psychosociálních studií.

Bakalářská práce bude po odevzdání a po obhájení uložena v knihovně PVŠPS.

Souhlasím s pořízením zvukového i písemného záznamu z výzkumného šetření.

Souhlasím s tím, že veškeré údaje získané při této spolupráci budou přístupné pouze oprávněným osobám, pro účely výzkumu.

Tento informovaný souhlas je vyhotoven ve dvou stejnopisech, každý s platností originálu, z nichž jeden obdrží moje osoba a druhý Tereza Wurstová.

Datum:..... Podpis účastníka:.....

Datum:..... Podpis informujícího:.....

Příloha 2. – transkribované rozhovory

RESPONDENT č. 1

Muž, 19 let

Já: Co jsi vnímal v dětství za nejdůležitější hodnoty svých rodičů?

R1: No... to je dost těžká otázka na první otázku. Asi jako nejdůležitější hodnoty mých rodičů jsem vnímal asi rodinu...asi nás jako děti... jejich.

Já: Bavil ses někdy s rodiči o manželství a zakládání rodiny? Jaký nejsilnější moment, týkající se rozhovorů s rodiči o manželství a rodičovství Vás ovlivnil?

R1: Noo...jak se to vezme...asi spíše ne. Přešli jsme nějaké takové věci jako okolo svatby budoucí, ale nějak do podrobnosti moc jsme to neřešili.

Já: Jaký nejsilnější moment, týkající se rozhovorů s rodiči o manželství a rodičovství tě ovlivnil?

R1: No...asi si takovej moment nevybavuju.

Já: Jak vnímají tvoji rodiče instituci manželství?

R1: No...táta si pořád dělá srandu, že je to vězení anebo něco v tomhle smyslu a máma...po pravdě ani nevím, jakej k tomu zaujímá postoj...máma je prostě starostlivá žena.

Já: Jaké faktory pro vstup do manželství a pro založení rodiny, se domníváš, že jsou pro tvé rodiče nejdůležitější?

R1: Asi finanční a věkové...asi...možná.

Já: Jaký věk si myslíš, že tvoji rodiče považují za ideální pro vstup do manželství a založení rodiny?

R1: Pro vstup do manželství nedokážu říct, ale pro vstup do rodiny si vybavuju...teda představuju ten věk tak ideální asi do těch 30 let, bych řekl.

Já: A jaký je názor tvých rodičů na vstup do manželství a zakládání rodiny ve věku brzkém/pozdějším?

R1: No...tak brzký ani pozdější vstup a zakládání rodiny neschvaluju. Co se týče brzkýho, jako hned po dosažení věku 18, tak si myslím, že to asi naši spíš neschvaluju, protože právě jak jsem řekl předtím, že pro ně je pro založení rodiny důležitá nějaká finanční jistota... když už ten člověk nějak dostuduje a může si najít nějakou kvalitní práci.

Já: Žil jsi v rodině, kde byli rodiče sezdání/nesezdání?

R1: Sezdání.

Já: Jsou stále svoji/rozvedení?

R1: Jsou svoji.

Já: Starali se o rodinu oba rodiče? Jakým způsobem?

R1: Noo...starali, no. Táta finančně doposud, no a máma vlastně všechno ostatní, no. Máma je takovej motor rodiny, bez ní bychom asi nefungovali...máma asi pracovala taky, ale nevím asi jako že by ten její plat prostě hrál až takovou roli, prostě když se mně ptáš.

Já: V jakém věku měli tvoji rodiče své první dítě?

R1: No...no...počkej, to musím vypočítat...zhruba ve věku 30 let, 29 nebo 30, teď nevím.

Já: Jak tvoji rodiče hodnotí svůj věk vstupu do manželství a založení rodiny?

R1: Nooo...o tom jsem se s nima nikdy já nebavil...ale co jsem někdy slyšel příhody z té doby, kdy se dávali dohromady, tak asi toho nějak nelitují. Že by v tom viděli nějaký problém, to asi ne. Oba dva měli tenkrát našlápnutou kariéru, a potkali se v rámci práce...takže tak nějak, řekl bych, že s tím nemaj nějaký problém.

Já: Bavil ses někdy s rodiči o tom, jakou hodnotu a význam má rodina?

R1: No, nebavil asi...nevím...řekl bych, že to nějak vyplývá z nějakých jejich konverzací jejich, co s nima zažiješ, no...ale řekl bych, má, význam, velkej.

Já: Bavili jste se spolu někdy na téma výběru partnera?

R1: No, jako bavili...ale vlastně jsme se ale bavili pouze z toho hlediska, že jsou strašně benevolentní. Máma říkala, že kdybych si vybral kohokoliv, takže jí to bude jedno, hlavně že budu šťastnej...asi tak.

Já: Jak se tvoji rodiče stavěli k tvému případnému neplánovanému rodičovství nebo svatbě?

R1: Neplánované svatbě, to nevím, ale k neplánovanému početí...no tak to mně varovali vždycky předtím...z toho by neměli radost, asi.

Já: Měl jsi nebo máš tendenci vyhledávat převážně dlouhodobé vztahy nebo krátkodobé známosti?

R1: Dlouhodobý vztahy.

Já: A jak by vypadal tvůj ideální vztah? Jak by fungoval?

R1: No...měl bych milující a oddanou ženu.

Já: Koho považuješ za nejbližší osobu?

R1: Přítelkyni a mámu.

Já: Věříš, že je možné mít jeden vztah na celý život?

R1: Ne!

Já: Věříš, že je možné, aby manželství vydrželo na celý život?

R1: Ne...protože si myslím, že za ten život musíš vystřídat více partnerů, než poznáš přesně to, co chceš. Než dojdeš k tomu pravému.

Já: Představuješ si při výběru partnerky, jaká by byla manželka/matka?

R1: To asi ne...to asi ne. To jsem si nikdy nepředstavoval. Při výběru asi ne, při výběru ne, možná ale, to až později, potom, až v dlouhodobém vztahu. Při výběru vyloženě ne.

Já: Co si myslíš o instituci manželství?

R1: Myslím, že je to jen právní smlouva, která vlastně jakoby nic...nemá žádnou hodnotu. Akorát bohužel v dnešní době je lepší to manželství mít z hlediska nějakých finančních půjček a všech těchhle nesmyslů v životě...jak se na tebe koukaj pojišťovny atd.

Já: Jaké faktory pro vstup do manželství a pro založení rodiny jsou pro tebe nejdůležitější?

R1: Noo...to nevím přesně, asi celková spokojenost. Nejsem schopnej tak nějak odpovědět ty jednotlivé faktory...asi mít zajištěný peníze, mít zajištěnou práci a mít milující a oddanou ženu a nevím...to je asi všechno. To by mi asi stačilo.

Já: A plánuješ? Kdy?

R1: Rodinu plánujeme. Jo, někdy v budoucnosti jo, určitě. I děti, taky.

Já: Jaký věk Vám připadá ideální pro vstup do manželství a pro založení rodiny?

R1: Teď nejsem schopnej, tak nějak odpovědět obecně, ale u lidí zhruba v mém věku, tak nějak zhruba ideálně kolem 26 let až 28 let. No, vlastně 26 ne, to je možná brzo, spíš možná 28.

RESPONDENT č. 2

Muž, 21

Já: Co jsi vnímal v dětství za nejdůležitější hodnoty svých rodičů?

R2: Asi u táty to byla křesťanská víra a u mámy přesnej opak, ateistka. Asi poctivost, pravda za každou cenu a nevím, tak nějak dát nám správněj směr do života, k jejich obrazu, ale taky nám dali volnost, podle naší volby, to, čím bysme chtěli být. Tak nás podpořili a podporujou.

Já: Bavil ses někdy s rodiči o manželství a zakládání rodiny?

R2: Ano, docela často.

Já: Jaký nejsilnější moment, týkající se rozhovorů s rodiči o manželství a rodičovství tě ovlivnil??

R2: Moment asi ne, ale asi bráchů výchova. Jakoby jak nás rodiče vychovávali, jak rodina kolem nás vychovávali děti, takovej příklad, jak bysme to měli dělat i my, no.

Já: Jak často jsi v kontaktu se svou rodinou?

R2: Docela často, protože s ní stále žiju. Takže rodiče sem tam někam jedou. Tak nějak.

Já: Jak vnímají tvoji rodiče instituci manželství?

R2: Jako největší posvátnou svátost. Jako základní hodnotu rodiny a celého jejího fungování, kam rodina směřuje a jak jsou naše vztahy mezi náma, jak se naše vztahy vyvíjí a vyvíjeli a samozřejmě konflikty, ale ty tak k tomu asi patří.

Já: Jaké faktory pro vstup do manželství a pro založení rodiny, se domníváš, že jsou pro tvoje rodiče nejdůležitější?

R2: To nejsou ale lehký otázky. Hmm. Naši byly v děsný situaci, protože čekali bráchu. Takže...představujou si to jako založení rodiny a výchovy děti. Faktory pro vstup do manželství ? Prostě měli se rádi, takže to byl pro ně asi předpoklad, další předpoklad, nějaké dítě a vychovávat děti.

Já: Jaký věk si myslíš, že tvoji rodiče považují za ideální pro vstup do manželství a založení rodiny?

R2: Asi rozmezí mezi 25 a 30 lety.

Já: Jaký je názor tvých rodičů na vstup do manželství a zakládání rodiny ve věku brzkém/pozdějším?

R2: Hmm. Tak nějak nechávají to na nás. Z jedné strany ale asi nám nebudou vnucovat, abychom se oženili, ale nechávali to na nás. Ale čím dříve, tím lépe, takhle to berou, asi.

Já: Žil jsi v rodině, kde byli rodiče sezdaní/nesezdaní?

R2: Byli sezdaní.

Já: Jsou stále svoji/rozvedení?

R2: Jsou stále sezdání, svoji, už 30 let.

Já: A v širší rodině?

R2: V širší rodině jsou všichni stále spolu.

Já: Myslíš, že to nějak ovlivnilo tvoje představy o vztazích, manželství nebo rodičovství?

Ano, určitě, ovlivnilo mě to pozitivním smyslem. Taky bych chtěl mít řádnej pozitivní vztah a milovat svoji ženu a děti.

Já: Starali se o rodinu oba rodiče? Jakým způsobem?

R2: Ano, starali, i když otec dojížděl daleko za prací, nebyl týden doma vždycky, přijel na víkend, staral se o nás máma, táta nás zajistil finančně, poskytl nám bydlení, lásku. Máma taky, mám opravdu milující rodiče.

Já: V jakém věku měli tvoji rodiče své první dítě?

R2: Tátovi bylo 22 a mámě 20 let.

Já: Jak tvoji rodiče hodnotí svůj věk vstupu do manželství a založení rodiny?

R2: Hmm, ne moc ideálně, měli to těžké, ale sami to říkají, ale jsou za to rádi, určitě.

Já: Hovořil jsi někdy s rodiči o tom, jakou hodnotu a význam má rodina?

R2: Ano, neustále, protože jsem spíše takovej volnomyšlenkář, tak od nich dostávám neustále různé výchovné rady do života, jak bych měl svůj život nasměřovat, spíše právě do toho manželského života a milovat jednu ženu.

Já: Bavili jste se spolu na téma výběru partnera?

R2: Ano, neustále. No, bavili, samozřejmě, doporučujou mi, jaký holky bych si měl vybírat, a takhle, myslej to dobře, mají pro mě určitě nějaký ideál, ale nevím, jestli jim ho splním.

Já: Jak se tvoji rodiče stavěli k tvému případnému neplánovanému rodičovství nebo svatbě?

R2: Hmm, svatbu by podpořili, nevadilo by jim těhotenství se svatbou, ale vadilo by jim těhotenství bez svatby.

Já: Měl jsi nebo máš tendenci vyhledávat převážně dlouhodobé vztahy nebo krátkodobé známosti?

R2: Hmm, krátkodobý známosti, no.

Já: A jak by vypadal tvůj ideální vztah? Jak by fungoval?

R2: Na to se mně radši neptejte, to já vůbec nevím. Představuji si, že bych jí miloval do konce svých dnů. Ale nevím, snad jo. Ideální vztah? Kdyby jsme spolu vydrželi co nejdéle a dobře vychovali naše děti.

Já: Koho považuješ za nejbližší osobu?

R2: Nemůžu odpovědět. To se takhle nedá definovat jenom jedna, jsou minimálně dvě, jsou to moji rodičové, oba dva, dělají pro mě až nesmyslné věci.

Já: Věříš, že je možné mít jeden vztah na celý život?

R2: Ano, věřím.

Já: Věříš, že je možné, aby manželství vydrželo na celý život?

R2: Ano, věřím.

Já: Představuješ si při výběru partnerky, jaká by byla manželka/matka?

R2: Koukám na tchyni. Představuji si samozřejmě koukat na tchyni (smích). To mi řekl táta, radu o ženách, že bych měl koukat na tchyni a podle toho se žena vyprofiluje. Nevím, jako, třeba to tak vůbec není, nebude. Koukám samozřejmě na to jestli je hodná, chápavá a vnímavá. Když koukám na ženu, tak si představuji jaká by byla manželka a matka.

Já: Co si myslíš o instituci manželství?

R2: Hmm...je to asi nějaká důvěra mezi dvěma lidma, projevem jejich lásky, společné soužití a nějaké vyjádření. Je to nezbytné, člověka to naopak povznáší, dokáže ho to podržet v těžkých chvílích, jeden druhému je mu oporou.

Já: Jaké faktory pro vstup do manželství a pro založení rodiny jsou pro tebe nejdůležitější?

R2: Faktory asi dítě. Hmm. No ne, kdybych byl přinucen se oženit, kvůli tomu, kdybychom měli právě dítě. Ne, není to jedinej faktor. Tak hlavní faktory jsou láska, důvěra, nějaké soužití s tou milovanou osobou.

Já: Plánuješ? Kdy?

R2: Rodinu s manželstvím určitě plánuju. Ale kdy, na to nedokážu neumím odpovědět. Právě teď momentálně nemám žádnou vážnou známost, takže si to nepředstavuji a zrovna teď manželství neplánuju.

Já: Jaký věk ti připadá ideální pro vstup do manželství a pro založení rodiny?

R2: Ideální věk mi připadá v rozmezí 25 až 30 let.

RESPONDENT č. 3

Muž, 23 let

Já: Co jsi vnímal v dětství za nejdůležitější hodnoty svých rodičů?

R3: Tak asi to, že matka byla pro nás schopná ochotná udělat cokoli. To obětování dětem. Že nám pomáhala se vším. V tomhle byl otec úplně mimo. Asi takhle. Otec se taky snažil, ale bylo to ovlivněno, bylo to šilený, tím že nebyli spolu. Matku jsem vnímal komplet, pomáhala nám se vším, že dělala i všechny věci za tátu. U táty jsem si vážil hodnoty, že byl dobřej ve svém oboru, byl šikovnej, i v komunikaci s lidma, uměl super komunikovat s lidma, i když s mámou si nerozuměl, toho jsem si začal vážit-cenit až později, ale až s odstupem času. V dětství jsem tohle nevnímal. Každé jeho ocenění, dárky jsem oceňoval. I když to mně taky potěšilo, když mně jakoby oceňoval. Do rodiny ale moc toho nekládal, oceňoval jsem spíš jeho kariéru.

Já: Bavil ses někdy s rodiči o manželství a zakládání rodiny?

R3: Bavili jsme se o tom, já pocházím z rozvedené rodiny, takže tak je tam trošičku, tam směr udal...no.

Já: Jaký nejsilnější moment, týkající se rozhovorů s rodiči o manželství a rodičovství tě ovlivnil?

R3: Hmm, no, asi to, že jsem nebyl s kompletní rodinou. Chyběl mi otec. Nejtěžší byla komunikace mezi nima, protože to mělo dopad hlavně na nás, děti.

Já: Jak často jsi v kontaktu se svou rodinou?

R3: No, s mamkou se vídám furt a to jsem často, tak jednou týdně určitě. A s otcem se snažím jakoby vídat, ale s otcem je ten vztah těžkej, komplikovanej. Je to takový zvláštní. Není to stejnej pocit k mamce jako k tátovi, protože byla s náma v bližším kontaktu, v tom dětství, s náma. Je to těžký.

Já: Jak vnímají tvoji rodiče instituci manželství?

R3: No, máma by ráda byla, no, samozřejmě v manželství. Ale můj otec si jí nechtěl vzít, zas co vím, byl rozvedenej. Ale prostě se to nepovedlo, jsou jako pro, ale už jakoby ztratili v to důvěru. Vnímají to ale jako dobrou věc.

Já: Jaké faktory pro vstup do manželství a pro založení rodiny, se domníváš, že jsou pro tvoje rodiče nejdůležitější?

R3: Svým způsobem, tak jako když mamka nás svým způsobem vychovávala, jako otec i mamka, protože dělala na delší úvazek a pracovala. Ona je v takovém rejtu, protože potřebuje zklidnit a na druhou stranu aby se otevřela, protože je hrozně uzavřená. Je to menší problém. A otec, on do toho spíše nechce, do manželství. Já jsem myslel že chce, ale asi nechce, do manželství, vůbec.

Já: Jaký věk si myslíš, že tvoji rodiče považují za ideální pro vstup do manželství a založení rodiny?

R3: No, myslím si, že tak věk kolem 25 let, kolem 30 ti, až 35 let, jestli vůbec.

Já: Jaký je názor tvých rodičů na vstup do manželství a zakládání rodiny ve věku brzkém/pondějším?

R3: No, o tom s mamkou i s otcem jsme se nebavili. Takové náznaky pro to jsou, že je jim jedno, koho bych si teoreticky vybral-vzal, abych byl spokojený.

Já: Žil jsi v rodině, kde byli rodiče sezdání/nesezdání?

R3: Žiju v rodině, která byla vždycky nesezdaná.

Já: A v širší rodině?

R3: Strejda a teta, ty jsou manželé. A v okolí co znám, má každý nějakého přítele a sestřenic, která je stejně stará jako je už je sezdaná a mamka kouká na to dobře, byla by ráda, ale jak je uzavřená, tak je to komplikované.

Já: Myslíš, že to nějak ovlivnilo tvůj postoj ke vztahům, víru ve smysluplnost vztahu nebo?

R3: Určitě mně to svým způsobem obohatilo, zase bych to nechtěl zažít, ale na druhou stranu bych to nikomu nechtěl takhle udělat.

Já: Starali se o rodinu oba rodiče? Jakým způsobem?

R3: O rodinu se vlastně starala jenom mamka, v podstatě. Otec jenom platil alimony, ale i v tom byl občas problém, no.

Já: V jakém věku měli tvoji rodiče své první dítě?

R3: Tak můj otec, tak ten nás ve 32 letech a máma nás měla ve 27 letech. Teda mně, pak otec měl bratra.

Já: Jak tvoji rodiče hodnotí svůj věk vstupu do manželství a založení rodiny?

R3: Oni chtěli rodinu založit, oni oba pro to byli, ale z manželství nakonec sešlo, pak nastal problém a pak to nevyřešili.

Já: Bavil ses někdy s rodiči o tom, jakou hodnotu a význam má rodina?

R3: Hmm, jo, bavili. Já tenhle význam nemám rád. Otec do toho nepatří, ten není v těch důležitých okamžicích. Samozřejmě bych rodinu chtěl, ale kompletní, že jo.

Já: Jak se tvoji rodiče stavěli k tvému případnému neplánovanému rodičovství nebo svatbě?

R3: No, oba byli rádi, ze začátku. Otec to na začátku teda nevzal. Mamka byla hodně ráda, ta to vzala jako dobrou impuls, otec se potřeboval s tím vyrovnat. Jo, takhle, myslíte k mému neplánovanému početí? Stavěli by se, stavěli, myslím asi že bych se z toho musel nějak dostat, mamka by mi dala podporu, otec nevím, ale protože tyhle situace taky zažil, tak by mi asi pomohl, ale asi třeba ne zrovna tak jak bych chtěl.

Já: Měli jsi nebo máš tendenci vyhledávat převážně dlouhodobé vztahy nebo krátkodobé známosti?

R3: Když se jdeme bavit, tak neočekávám, že z toho bude dlouhodobá známost, vyhledávám krátkodobé vztahy a když se jdeme bavit jiným způsobem, než jen pít, kdy je jiná možnost jak se poznat, poznat toho člověka déle, tak rozhodně teoreticky kdyby něco takového bylo a šlo to do známosti, tak bych chtěl, aby to byla dlouhodobá známost.

Já: Jak by vypadal tvůj ideální vztah?

R3: Je to o té podpoře, abychom se navzájem neštvali a určitě tam bude muset být nějaký kompromis, že jo.

Já: Jak by fungoval?

R3: Prostě abychom si dobře rozuměli, aby ten druhý byl dobrý kamarád.

Já: Koho považuješ za nejbližší osobu?

R3: No osobu, já bych tam dal hlavně rodinu, bráchu, mamku a teda tátu, ale i strejdy, se kterými se taky stýkám. A kamarády nejbližší, rozhodně.

Já: Věříš, že je možné mít jeden vztah na celý život?

R3: Jo, věřím.

Já: Věříš, že je možné, aby manželství vydrželo na celý život?

R3: U manželství je to bláhový, ale asi taky věřím v to. Když se lidi blíží líp poznají a nikoho jiného už nechtějí, tak proč ne, to je super.

Já: Představuješ si při výběru partnerky, jaká by byla manželka/matka?

R3: Postupem času vlastně jo, když už jakoby začíná delší vztah.

Já: Co si myslíš o instituci manželství?

R3: Nemyslím, že je to nezbytný, se vzít...to asi ne...ale je to prostě i taková oslava toho celého, oficiální uzavření, svým způsobem pro ty lidi jakoby, aby si utvrdili pro sebe ty hranice. Není to důležitý, ale když to někdo chce a má rád, tak tyhle události jsou rozhodně hezký. Jsem pro, ale chápu lidi, který tohle nemusejí.

Já: Jaké faktory pro vstup do manželství a pro založení rodiny jsou pro tebe nejdůležitější?

R3: No, asi, abych si s tou osobou rozuměl, abych jí důvěřoval. Tak bych třeba po půl roce byl schopnej do toho hupsnout, teoreticky možná, kdyby na to přišlo.

Já: Jaký věk Vám připadá ideální pro vstup do manželství a pro založení rodiny?

R3: Co se týče věku, tak si myslím, že tak těch 25, 30 až 35 let, no, to už možná ne, je tak ideální. Někdo to má ale posunutý, protože si chci déle užít

RESPONDENT č. 4

Muž, 24 let

Já: Co jsi vnímal v dětství za nejdůležitější hodnoty svých rodičů?

R4: Asi jsem vnímal nás jako jejich děti, že jsme jejich největší priorita. Ano.

Já: Bavit ses někdy s rodiči o manželství a zakládání rodiny?

R4: Já nevím, nevzpomínám si na to.

Já: Jaký nejsilnější moment, týkající se rozhovorů s rodiči o manželství a rodičovství tě ovlivnil?

R4: Určitě jsem vnímal to, jak se k sobě chovali a jak se chovali k nám. Asi všechno jsem tak nějak vnímal a snažil jsem si z toho vytvořit svůj obrázek manželství, tím se pak řídím.

Já: Jak často jsi v kontaktu se svou rodinou?

R4: S mamkou si voláme skoro každé den a s tátou skoro vůbec.

Já: Jak vnímají tvoji rodiče instituci manželství?

R4: Tak to teda, po pravdě. Jsou rozvedení, tak to asi nevnímají nijak. Opravdu nevím jak to moji rodiče mají, to bych říkal vlastně jen svůj názor.

Já: Jaké faktory pro vstup do manželství a pro založení rodiny, se domníváte, že jsou pro tvoje rodiče nejdůležitější?

R4: Asi finanční zajištění a určitě místo kde bydlet, prostě příprava na dítě.

Já: Jaký věk si myslíte, že tvoji rodiče považují za ideální pro vstup do manželství a založení rodiny?

R4: To bych mohl pouze tipovat, ale tak kolem 25 let.

Já: Jaký je názor tvých rodičů na vstup do manželství a zakládání rodiny ve věku brzkém/pozdějším?

R4: Tak úplně brzy to není úplně vhodný, zas ten pozdější taky ne, musí to být akorát. Od těch 25 do 30 let je to asi takovej ideál.

Já: Žil jsi v rodině, kde byli rodiče sezdání/nesezdání?

R4: Byli svoji nějakou dobu, byli sezdání.

Já: Myslíš, že to nějak ovlivnilo tvoje představy o vztazích, manželství nebo rodičovství?

R4: Babička s dědečkem byli spolu 55 let, takže takhle, to asi mluví za vše.

Já: Starali se o rodinu oba rodiče?

R4: Ano, určitě.

Já: Jakým způsobem?

R4: Táta chodil do práce, měli rozdělené úkoly, táta nás vozil na koníčky a máma byla doma a dělala svoje práce (úklid, vaření, praní atd).

Já: V jakém věku měli tvoji rodiče své první dítě?

R4: To bych musel spočítat, to nevím. První dítě měla mamka ve 29 a druhé dítě ve 33 letech.

Já: Jak tvoji rodiče hodnotí svůj věk vstupu do manželství a založení rodiny?

R4: To netuším, jak hodnotí svůj věk, ale myslím, že nikdy jsem s nimi o tom nehovořil. Ale myslím, že pozitivně.

Já: Hovořil jsi někdy s rodiči o tom, jakou hodnotu a význam má rodina?

R4: Myslím, že přímo jsme o tom nikdy nehovořili, ale vyplynulo to vždycky z toho chování a vychovávání dětí.

Já: Bavili jste se spolu někdy na téma výběru partnera?

R4: Bavíme se na téma výběru partnerek a je to otevřený. Co se týče mamky není nijak zaujatá vůči nějakým mým holkám, je to v pohodě.

Já: Jak se tvoji rodiče stavěli k tvému případnému neplánovanému rodičovství nebo svatbě?

R4: ... (smích)... Zajímavě... já myslím, že mamka by to ze začátku nezvládla, ale pak by si zvykla. Ale asi by chtěla normálně, v klidu a v pohodě kolem mých 25 let a výš.

Já: Měl jsi nebo máš tendenci vyhledávat převážně dlouhodobé vztahy nebo krátkodobé známosti?

R4: Spíše krátkodobé známosti (smích).

Já: Jak by vypadal tvůj ideální vztah?

R4: Dlouhodobě...(smích).

Já: Jak by fungoval?

Fungoval by na vzájemném porozumění.

Já: Koho považuješ za nejbližší osobu?

R4: Svoji mamku, svoji maminku.

Já: Věříš, že je možné mít jeden vztah na celý život?

R4: Určitě věřím, protože mám i vlastní zkušenost, například můj děda.

Já: Věříš, že je možné, aby manželství vydrželo na celý život?

R4: Ano, věřím na manželství na celý život.

Já: Představuješ si při výběru partnerky, jaká by byla manželka/matka?

R4: Při výběru partnerky úplně ne, ale prostě během času, když se dívám na tu svoji partnerku holku, tak nad tím začnu uvažovat, ale není to moje priorita.

Já: Co si myslíš o instituci manželství?

R4: Podle mě, není potřeba když se ty lidi mají rádi a nic neplánují, víceméně. Ale když čekají dítě, tak je to důležité stvrzení například právní. Je to důležité i pro případy, když se někomu z partnerů něco stane, tak by ty rodiče měli být spolu.

Já: Jaké faktory pro vstup do manželství a pro založení rodiny jsou pro tebe nejdůležitější?

R4: No, asi abych si s tou holkou rozuměl, měli jsme společné zájmy a byli jsme nějak finančně zajištěný.

Já: Plánuješ vstup do manželství a založení rodiny? Kdy?

R4: Manželství neplánuji, ale až se to stane, tak se to stane...(smích). V tuhle tu chvíli to ale nevyhledávám.

Já: Jaký věk ti připadá ideální pro vstup do manželství a pro založení rodiny?

R4: Tak 32-33 let.

RESPONDENT č. 5

Žena, 24 let

Já: Co jsi vnímala v dětství za nejdůležitější hodnoty svých rodičů?

R5: No tak určitě asi rodina. A potom nějaké reálné materiální zázemí, určitě.

Já: Bavila ses někdy s rodiči o manželství a zakládání rodiny?

R5: Jo, myslím, že docela často.

Já: Jak často jsi v kontaktu se svou rodinou?

R5: Docela často, žiju s nima v domě.

Já: Jak vnímají tvoji rodiče instituci manželství?

R5: Já myslím, že to berou tak, že je to docela důležitý. Důležitý krok ve vztahu a ve chvíli, když chtějí lidi založit rodinu. Tak už jen kvůli těm dětem, že je to důležitý. Takže tak se stavějí i k manželství, což je docela pozitivní přístup.

Já: Jaké faktory pro vstup do manželství a pro založení rodiny, se domníváš, že jsou pro tvoje rodiče nejdůležitější?

R5: Hmm, no...tak asi taky nějaké finanční jistoty. A taky důležitým faktorem je láska a spokojenost ve vztahu.

Já: Jaký věk si myslíš, že tvoji rodiče považují za ideální pro vstup do manželství a založení rodiny?

R5: Ty jo, teda ideální, určitě tak do 30 let. Ale myslím, že i kolem 20-25 let, pokud by nebyla nějaká finanční a materiální nouze. Takže v mladé dospělosti mezi 20 a 30tým rokem.

Já: Jaký je názor tvých rodičů na vstup do manželství a zakládání rodiny ve věku brzkém/pozdějším?

R5: No, to si myslím, že se k tomu staví pozitivně. Ale zároveň k tomu brzkému...S ohledem na to, že jim připadá ideální věkové rozmezí 20-30 let, tak k tomu brzkému, pokud se jedná například pod 18 let, tak to asi ideální není, samozřejmě.

Já: Žila jsi v rodině, kde byli rodiče sezdání/nesezdání?

R5: Byli a jsou sezdáni a jsou stále spolu.

Já: Starali se o rodinu oba rodiče? Jakým způsobem?

R5: Ano, určitě oba. Ale asi takovým tím klasickým způsobem, že táta se staral finančně o tu rodinu a byl často mimo, takže byla s náma a starala se o rodinu máma.

Já: V jakém věku měli tvoji rodiče své první dítě?

R5: No, první dítě když jim bylo 23-24 let.

Já: Jak tvoji rodiče hodnotí svůj věk vstupu do manželství a založení rodiny?

R5: No asi tak, že asi dobře. Že asi že to byl vhodnej věk, že v době, když děti budou dospělí, tak oni zároveň nebudou až tak staří.

Já: Hovořila jsi někdy s rodiči o tom, jakou hodnotu a význam má rodina?

R5: Jo, to je asi věc, kdy si vybavuju situaci, když jsme se bavili o tom, že je důležitá rodina. Kdy i bylo řečeno, že je fajn, že se máme rádi a že jsme rodina, že se máme navzájem. A taky že i v době, když je člověk starý, tak aby nezůstal sám. Je to důležité i jako součást pokračování generačního a reprodukčního systému.

Já: Bavili jste se spolu na téma výběru partnera?

R5: Noo, to jo, bavili. Takovejch debat bylo asi víc. Vždycky, když jsem měla nějakého přítele, tak jsme se taky bavili o těchto věcech. Tak jsem taky já s nima přemýšlela o tom, kdo a jaký partner by mně měl pomoci a byl vhodný.

Já: Jak se tvoji rodiče stavěli k tvému případnému neplánovanému rodičovství nebo svatbě?

R5: No tak do těch 18ti by je to asi moc nepotěšilo. Ale zároveň by mně v tom podpořili, to já vím. I v době, kdy bych se rozhodla, že bych nešla na potrat a chtěla bych si dítě nechat, i kdyby mi nebylo 18, tak by mně rozhodně rodiče podpořili, citově i finančně i s pomocí s dítětem, to už určitě.

Já: Měla jsi nebo máš tendenci vyhledávat převážně dlouhodobé vztahy nebo krátkodobé známosti?

R5: Dlouhodobý vztahy

Já: Jak by vypadal tvůj ideální vztah? Jak by fungoval?

R5: Tak určitě by v tom vztahu byla důležitá láska, důvěra, porozumění... a taky podpora

Já: Koho považuješ za nejbližší osobu?

R5: Přítele a mámu.

Já: Věříš, že je možné mít jeden vztah na celý život?

R5: Jeden jediný vztah za celý život, tak to nejsem přesvědčena, to si nejsem jistá, že tomu věřím. Asi spíš ne. Protože si myslím, že člověka by to dříve nebo později lákalo, to zkusit, něco. A že by to bylo hrozný štěstí, kdyby vyšla ta první volba, že by to byl vztah na celý život, ta první volba.

Já: Věříš, že je možné, aby manželství vydrželo na celý život?

R5: No, to věřím. Ale ve chvíli, když je to manželství vycházející hned z toho prvního vztahu, tak to si vůbec jistá nejsem, ale jinak si myslím, že jo. Že po nalezení správného partnera, tak jo.

Já: Představuješ si při výběru partnera, jaký by byl manžel/otec?

R5: No, to si představuju.

Já: Co si myslíš o instituci manželství?

R5: Hm...je pro mě důležitý. Ve chvíli, když bychom nezakládali rodinu, tak asi ne. Ale kvůli případnému dítěti jo, to určitě, aby přišlo do úplné rodiny. Ve chvíli, když bych třeba plánovaně nebo neplánovaně otěhotněla, tak bych si určitě to dítě nechala a chtěla bych svatbu a manželství, to rozhodně jo. Ne aby to dítě přišlo do nemanželského vztahu.

Já: Jaké faktory pro vstup do manželství a pro založení rodiny jsou pro tebe nejdůležitější?

R5: No tak asi hlavně spokojenost ve vztahu, spokojenost s partnerem, fungování vztahu a pak asi nějaké materiální a finanční zázemí.

Já: Plánuješ vstup do manželství a založení rodiny?

R5: Plánuju, to určitě.

Já: A kdy?

R5: Někdy v budoucnu, ale co nejdříve.

Já: A jaký věk ti připadá ideální pro vstup do manželství a pro založení rodiny?

R5: No, tak určitě do těch 25 mi to přijde dobrý. A jako hranici mi přijde dobrá těch 25-30 let. Jako hranici považuju těch 30 let.

RESPONDENT č. 6

Žena, 19 let

Já: Co jsi vnímala v dětství za nejdůležitější hodnoty svých rodičů?

R6: Hmm... důvěra a podpora... vzájemná.

Já: Bavila ses někdy s rodiči o manželství a zakládání rodiny?

R6: Ne

Já: Jak často jsi v kontaktu se svou rodinou?

R6: Tak jednou týdně, že se vidíme, pokud něco... (smích).

Já: Jak vnímají tvoji rodiče instituci manželství?

R6: Asi si myslím, že to není pro ně ani tak důležitý, ale vzhledem... z praktického hlediska, kdyby se něco stalo, takže spíš ta praktická materiální podpora.

Já: Jaké faktory pro vstup do manželství a pro založení rodiny, se domníváš, že jsou pro tvoje rodiče nejdůležitější?

R6: Asi ta vzájemná důvěra. A asi taky nějaký podobný naladění.

Já: Jaký věk si myslíš, že tvoji rodiče považují za ideální pro vstup do manželství a založení rodiny?

R6: Těžko říct. Myslím, že to záleží na dospělosti těch jedinců. Jsou jedinci, kteří jsou na manželství připravení už ve 20ti letech a někdo není ani ve 30ti letech nebo nikdy, že neví. Záleží to na těch jedincích. Je to prostě dost individuální.

Já: Jaký je názor tvých rodičů na vstup do manželství a zakládání rodiny ve věku brzkém/pozdějším?

R6: No, myslím, že kladný. U obou případů. Já mám teď malou ségru, moji rodiče jsou staří a mají malé dítě a nevidí v tom žádný problém. A i kdybych já měla teď dítě, tak by to taky nebyl pro ně problém, vyloženě. Možná nějaké finanční problémy a tak, to možná jo a samostatnost.

Já: Žila jsi v rodině, kde byli rodiče sezdání/nesezdání?

R6: Sezdání.

Já: A jsou stále svoji/rozvedení?

R6: Jsou stále svoji.

Já: A v širší rodině?

R6: V širší rodině se teta teď rozvedla, strejda žije sám, ale většinou v té širší rodině jsou lidé sezdání. Většinou ty vztahy vydržely dlouho. Třeba babička byla s dědou dlouho a i teď, když je děda po smrti, tak si nikdy nehledala pak někoho.

Já: A myslíš, že to nějak ovlivnilo tvoje představy o vztazích, manželství nebo rodičovství?

R6: Asi jo. Asi v tom, že žádný problém není hned důvodem k rozchodu. To už by musel být nějaký opravdu závažný problém, kterej by se nedal nějak vyřešit nebo překlenout. Každý problém není hned důvodem k rozchodu, asi tak. Spousta věcí se dá nějak společně překlenout.

Já: Starali se o rodinu oba rodiče?

R6: Jo.

Já: A jakým způsobem?

R6: Hmm...tak táta si s náma hodně hrál a máma řešila spíše ty praktické věci jako je škola, kroužky a tak.

Já: V jakém věku měli tvoji rodiče své první dítě?

R6: Mamince bylo 21 a tatkově 28.

Já: Jak tvoji rodiče hodnotí svůj věk vstupu do manželství a založení rodiny?

R6: No, když se třeba o tom bavíme, tak já jsem teď ve věku moji mamky, když se vdávala a měla první dítě a ta říká, že tenkrát to bylo pro ní doba blbá, ale tenkrát úplně normální. Ale že si teď nedokáže představit, jak se to posouvá, ty školy a věk, u mě, že by jí to přišlo zvláštní.

Já: Hovořila jsi někdy s rodiči o tom, jakou hodnotu a význam má rodina?

R6: Jako vyloženě asi nehovořila, ale asi u nás je to na prvním místě, asi tak, ta rodina a vztahy.

Já: Bavili jste se spolu na téma výběru partnera?

R6: Nikdy...tak nějak to nechávají na mně. Nikdo mi nic nikdy v tomhle neradil, asi mi důvěřují. Nějaké rady a tak nikdy nic takového neproběhlo.

Já: Jak se tvoji rodiče stavěli k tvému případnému neplánovanému početí nebo svatbě?

R6: Já myslím, že by mně podpořili. Byly by s tím nějaké trable, ale že by mně zavrhli a tak, tak to teda ne zase. To určitě ne. Já jsem student, nic nemám, takže by to bylo složitější z tohoto důvodu, tak bych se v tomhle materiálním musela spoléhat na ně.

Já: Měla jsi nebo máš tendenci vyhledávat převážně dlouhodobé vztahy nebo krátkodobé známosti?

R6: Asi spíš dlouhodobé vztahy.

Já: A jak by vypadal tvůj ideální vztah? Jak by fungoval?

R6: Asi respekt, tolerance a důvěra. A trochu i taková nezávislost. A měla by být podpora ze strany toho druhého člověka.

Já: Koho považuješ za nejbližší osobu?

R6: No, asi svého kluka.

Já: Věříš, že je možné mít jeden vztah na celý život?

R6: No asi záleží na tom, jestli ten člověk chce mít vztah na celý život anebo ne, pokud oba lidé o to stojí, tak se to dá zvládnout, že jim to za to stojí. Ale pokud jeden člověk nechce, tak to nejde, to je jasný.

Já: A věříš, že je možné, aby manželství vydrželo na celý život?

R6: Asi jo, dá se to. Asi je taky otázka, jak je to kvalitní, jak jsou ty vztahy těch dvou v pořádku, ale asi jo. Asi se to dá, ta instituce.

Já: Představuješ si při výběru partnera, jaký by byl manžel/otec?

R6: Asi, asi jo, třeba když každá holka to má trochu tak, že když vidí nějakého muže jak si hraje s dětma, tak je to faktor, kterého si všímá. Jak se chová k ženám nebo slabším a tak. Jak se chová ke starým a třeba malým dětem.

Já: Je pro tebe manželství nezbytné pro stvrzení vztahu?

R6: Ne!

Já: Co si myslíš o instituci manželství?

R6: No, já si jako nemyslím, že by se svatbou něco změnilo, měnilo, mezi lidma v tom vztahu, ta svatba nic neznamená, že je to jen nějaký obřad. To spíš nějaké těžké okamžiky zkušenosti z těch okamžiků mezi těma lidma, které překonali, je takové stvrzení vztahu.

Já: Jaké faktory pro vstup do manželství a pro založení rodiny jsou pro tebe nejdůležitější?

R6: No asi co sem už tady říkala. Že musím tomu člověku věřit, mít ho ráda, tolerovat se, akceptovat a řešit spolu takové ty každodenní, který nejsou úplně tak zábavný a růžový. Tak asi tak.

Já: Plánuješ vstup do manželství a založení rodiny?

R6: Rodinu plánuju.

Já: A kdy?

R6: Asi co to bude možný nejdřív, ale teď prostě mám školu a to se nedá, prostě skloubit. A sama cítím, že bych se ještě furt nedokázala o sebe postarat. Nepracuju a

nemám prostě takové zázemí, který já bych si vybudovala, aspoň trochu sama, bez pomoci ostatních lidí. A když bych teď měla dítě, tak bych spíš lidem okolo přidělala víc problémů než užitku. Jsem prostě ještě nesamostatná a museli by mně živit jiní lidi. Takže takový složitosti.

Já: Jaký věk ti připadá ideální pro vstup do manželství a pro založení rodiny?

R6: Já si myslím tak, jakoby teď jak jsem až do takových 25ti let. Mladý rodiče, když jsou, tak si myslím, že je to takový lepší, nevím proč si to myslím. Asi že ty děti pak mají k těm rodičům blíž. Každý věk je už znát. Já mám třeba mezi mnou a mamkou rozdíl 21 let a teď moje malá ségra s mamkou skoro 40 let. A přitom ségra je spíš jako vlastně mé dítě, k mému věku.

Já: A jak si plánuješ a představuješ svoji rodinu nebo ideální rodinu, kolik bys například chtěla mít dětí?

R6: Já jsem si vždycky představovala, že budu mít dítě mladá nebo vlastně mladší, takže nikdy jsem si nepředstavovala, že bych měla dítě až ve 40ti letech. Asi bych chtěla více dětí než dvě, velkou rodinu a tak. Třeba tři, to je takový skousnutelný a zvládnutelný.

RESPONDENT č. 7

Žena, 21 let

Já: Co jsi vnímala v dětství za nejdůležitější hodnoty svých rodičů?

R7: Tak pro mámu to byla určitě pracovitost a nemá ráda lhaní. Materiální hodnoty nikdy nepreferovala, říkala, že nejsou důležitý jako zdraví a láska. Ale vlastně celej život pořád pracovala, jak se o nás starala sama. Myslím, že hlavně ta pracovitost.

Já: Bavila ses někdy s rodiči o manželství a zakládání rodiny?

R7: S oběma rodiči to ne. Bavila jsem se s maminkou, protože můj táta byl alkoholik a odešel, a maminka se s ním rozvedla, když mi byly tři roky, a my jsme zůstali s bráchou a s mámou sami. Až do té doby než se objevil náš náhradní táta, kterej je fajn, ale s ním takovéhle rozhovory nevedu, jen s mámou.

Já: A jaký nejsilnější moment, týkající se rozhovorů s rodiči o manželství a rodičovství tě ovlivnil?

R7: Nejsilnější rozhovor byl, v době, když jsem byla na střední škole, tak jsem měla partu kamarádů. Když jsem přišla pozdě ráno, tak jsme měli konflikt, máma obávala, měla o mně hroznej strach. I abych brzy neotěhotněla a tak. Většinou jsme měli hodně konfliktů a jeden ten konflikt vyústil v takovou vážnou debatu, kdy jsme si vážně začali

povídat a ona mně překvapila, poprvé za celou dobu, vlastně mluvila trochu víc i o sobě a o tom, jaký dělala chyby, že si tátu vzala moc mladá a že mi přeje lepší život. Bylo to pro mě významný, protože poprvé pustila dospělou ženu do svého světa. Tak to byl ten nejsilnější okamžik.

Já: Jak často jsi v kontaktu se svou rodinou?

R7: Teď jezdívám za rodičema jednou za měsíc, se snažím, protože teď bydlím v Praze a moji rodiče v Aši. Takže tam teď nejezdím tak často. Tady bydlím se svým přítelem.

Já: Jak vnímají tvoji rodiče instituci manželství?

R7: Jako vyloženě, ne jako vztah, ale jako instituci.? No úplně nevím. Od mámy jsem už slyšela názor, že na této instituci a těch papírech nezáleží, ale potom, když se to týkalo mně a bavili jsme se o tom, tak se mně ptá, jestli se budeme s přítelem brát a když jsem jí někdy zkusila říct, co někdy říká ona, že je to jen papír, tak pak zase říkala, že je to velice důležité. Takže nevím. A otec, to vůbec netuším.

Já: Jaké faktory pro vstup do manželství a pro založení rodiny, se domníváš, že jsou pro tvoje rodiče nejdůležitější?

R7: No, abychom byli finančně samostatný, měli kde bydlet. Chtějí, abych dostudovala školu, takže to jako určitě po škole. No, to jsou asi ty hlavní faktory.

Já: Jaký věk si myslíš, že tvoji rodiče považují za ideální pro vstup do manželství a založení rodiny?

R7: No, nevím jestli je to o věku, ale u mě je to spíše o tom, abych dostudovala. Co se mně týče. A u bráchy, tak to nevím, brácha je mladší, tak tam jsem slyšela, že má čas do takových 30 let, určitě.

Já: Jaký je názor tvých rodičů na vstup do manželství a zakládání rodiny ve věku brzkém/pondějším?

R7: No, moje máma měla děti hodně brzo, a vlastně jako kvůli tomu pak nemohla studovat a úplně dělat to, co chtěla. Takže co si pamatuji, tak mně pak vychovávala v tom, abych na mateřství nespíchala. A když mají holky tohle pozdějc....máme v rodině v Aši jednu sestřenicí, který je teď 33 let, tak nevím jakej má máma teď vztah s tou sestřenicí, jestli se o tom blíže bavili, ale máma to teď odsuzuje, že je moc náročná a vybíravá. A to brzký zakládání rodiny máme taky odmítá, nechce.

Já: Žila jsi v rodině, kde byli rodiče sezdání/nesezdání?

R7: Sezdání. Jsou ale rozvedení a máma je podruhé vdaná.

Já: A v širší rodině?

R7: V širší rodině, tak tam teta je taky rozvedená a babičky a dědečkové, tak ty jsou pořád svoji.

Já: A myslíš, že to nějak ovlivnilo tvoje představy o vztazích, manželství nebo rodičovství?

R7: Co jak jsme měli v rodině? Jestli mně to nějak ovlivnilo? No, asi mně to ovlivnilo, protože jsem viděla mámu jak je pořád sama, jak pořád chodí do práce a já se starám o bráchu. A teprve až přišel ten druhý táta, tak to bylo úlevný, ale tomu předcházelo taky období, kdy byla máma míň doma. Tak já nevím, sama bych to dětem nechtěla udělat. Takže tohle mně určitě ovlivnilo a je to prostě riziko, máma taky nevěděla, že se táta takhle rozpije a jak to nakonec pak bude.

Já: Starali se o rodinu oba rodiče?

R7: No tak, ten původní táta se nestaral vůbec a ten druhý táta tak jako spíš materiálně, určitě. Je cítit, že nás mám rád, ale je to jiný druh péče. Nerozumím jak to myslíte.

Já: A jakým způsobem?

R7: A máma vařila, prala a uklízela. S mámou jsem vedla, pokud nějaké hovory, máma mně vychovávala. A ten druhý táta, přestože je s náma od mých 5ti let, tak byl vždycky někde vedle, v ústraní a moc se do toho nevměšoval. Snad jedině s bráchou, když brácha něco přehnal, tak trochu hlasitěji vystoupil, ale jinak to bylo na mámě.

Já: V jakém věku měli tvoji rodiče své první dítě?

R7: Mně měla máma v 19ti letech a tátovi bylo asi 23 let.

Já: Jak tvoji rodiče hodnotí svůj věk vstupu do manželství a založení rodiny?

R7: Máma teď zpětně jednoznačně to hodnotí tak, že byla tenkrát ještě dítě a že byla ještě nezralá a nedokázala ještě dobře zhodnotit jakej táta vlastně je, a že měla prostě počkat.

Já: Hovořila jsi někdy s rodiči o tom, jakou hodnotu a význam má rodina?

R7: Takhle úplně přímo ne, ale rodina je pořád u nás hodně silná. U nás vlastně svým způsobem babička, máma vlastně trochu furt poslouchá babičku, hodně jsou na sebe napojení, je to pro ní důležitý, opora a dá na ní. Vlastně jí pomáhala, když máma zůstala sama.

Já: Bavili jste se spolu na téma výběru partnera?

R7: Možná tak jen zevrubně, prostě aby nefetoval, nepil, to měla máma strach potom tátovi. A aby to byl slušnej kluk, dokázal se o nás postarat, vydělat peníze a ví, co v životě chce. Když jsem měla s nějakýma klukama rozchody, tak o tom se se mnou máma nebavila.

Já: Jak se tvoji rodiče stavěli k tvému případnému neplánovanému početí či svatbě?

R7: No, to by máma byla ale dost a dost našťvaná. Asi by se teda nic vážného nestalo, ale předpokládám, že by pokud bych to vůbec řekla, že bych šla na interupci, tak předpokládám, že by mám řekla, abych šla na interupci. Abych si nezkomplikovala život.

Já: Měla jsi nebo máš tendenci vyhledávat převážně dlouhodobé vztahy nebo krátkodobé známosti?

R7: Já jsem spíše na ty dlouhodobý vztahy. Nemám za sebou moc vztahů, když pomínu takové ty krátkodobé lásky z gymplu. Teď je to můj třetí dlouhodobější vztah a teď jsme s přítelem spolu už tři roky.

Já: Jak by vypadal tvůj ideální vztah?

R7: Ideální vztah.? Takovej rovnocenej a takovej vztah, ve kterém je taková blízkost, ve kterém člověk může druhému říct všechno, nemusí se ničeho bát, nemusím se od něj ničeho obávat a hlavně, abych mu mohla věřit.

Já: A jak by fungoval?

R7: Jako myslíš prakticky, jako když bychom měli spolu děti? No tak takhle, vlastně my už spolu žijem, takže docela já víc vařím, o nákupy se různě dělíme, ale i přítel i o vaření se dělíme. S dítětem počítám, že by to bylo asi víc na mně, ale i přítel počítá, že by byl na mateřské, což mně teda hodně potěšilo. Tak si představuju, že se budeme dost dělit o práci a o povinnosti.

Já: Koho považuješ za nejbližší osobu?

R7: Tak v tuhle chvíli přítel a předtím to byla moje máma.

Já: Věříš, že je možné mít jeden vztah na celý život?

R7: Věřím, když se lidi snažej.

Já: Věříš, že je možné, aby manželství vydrželo na celý život?

R7: Taky věřím, když se lidi snažej, ale dá to práci asi, hodně.

Já: Představuješ si při výběru partnera, jaký by byl manžel/otec?

R7: Určitě. Určitě, koukám se, jak se chová, když mají mé kamarádky děti nebo když jsme někde v restauraci a jsou tam děti, tak hrozně ráda vidím, že se mile zatváří a že to s těma dětma umí. Rozhodně ano.

Já: Co si myslíš o instituci manželství?

R7: No nevím, v dnešní době prý je z finančního hlediska výhodnější, když jsou lidi sami, každý je samoživitel a jen spolu žijí, bez manželství. Spíše tak jako symbolicky, ale není to žádná podmínka pro to, mít rodinu. Vlastně je to o tom chtění toho páru, jest-

li chtějí před nějakýma svědkama stvrdit ten vztah. To si myslím, že je i důležitý, takový rituál. Já studuji sociální práci, tak vím, že rituály jsou důležité. Mně by se to líbilo, já bych se chtěla vdávat. Asi ekonomicky to není důležitý pro ty partnery dnes, ale spíše psychologicky.

Já: Jaké faktory pro vstup do manželství a pro založení rodiny jsou pro tebe nejdůležitější?

R7: Pro mně? Abych tomu muži mohla věřit, aby byl spolehlivej.

Já: Plánuješ vstup do manželství a založení rodiny? Kdy?

R7: Vstup do manželství plánuju a už jsem se o tom s přítelem bavili. A přítel je jako nezralejší, taky trochu. Jsme prošli takovou fází, obdobím, kdy chodil více do hospod a já se s ním dost hodně hádala, ale teď už nějakou dobu je fajn, bavíme se o tom mít děti, ale ne dřív než tak za dva či tři roky.

Já: Jaký věk ti připadá ideální pro vstup do manželství a pro založení rodiny?

R7: Myslím si tak 27 let. Ještě jsem chtěla říct 27 do 30ti let. Abychom si taky vydělali nějaké peníze, měli nějakou slušnej byt, máme zatím malej byt. A taky, abych neměla malou mateřskou, tak si musím najít předtím nějakou dobrou práci. A taky přítel je jako taky mladej, abychom se uživili. A přítel si chce taky ještě užít s kamarádama taky. To já bych asi už nemusela, to je pravda, ale ty praktický věci jsou důležité.

Já: Co z rozhovorů nebo z toho, jakým vzorem ti byli rodiče nejvíce ovlivnilo tvoje představy o manželství a rodičovství?

R7: No nevím, já vždycky počítala, že se vdám, ale teď jak se bavíme, tak mně hodně ovlivnilo, táta a máma. A u nás jsou všude kolem takové ty ženy geroj hrdinky, které vlastně všechno táhnou sami a myslím, že to tak mám, a že mám na přítele vztek, když mám pocit, že by to šlo do této polohy a všechno bylo na mně. A okolo toho se hodně hádáme, protože chci, aby to bylo hodně vyvážený a v tomhle myslím, že mně máma hodně ovlivnila. Včetně toho, za to jsem jí hodně vděčná, že mně podporovala v tom studiu, abych byla samostatná a schopná vydělat sama peníze. Tak to mně tedy asi hodně ovlivnilo. A ten její příklad.

RESPONDENT č. 8

Žena, 23 let

Já: Co jsi vnímala v dětství za nejdůležitější hodnoty svých rodičů?

R8: Vzájemný porozumění a láska.

Já: Bavila ses někdy s rodiči o manželství a zakládání rodiny?

R8: Ne, moc ne. S mámou ne, ta na tohle není, spíš tak trochu s tátou. A tak hlavně spíš obecně, abych byla v životě šťastná, že jsem hodně citlivá a že bych si měla k sobě vybrat partnera, který na mně bude hodnej.

Já: Jaký nejsilnější moment, týkající se rozhovorů s rodiči o manželství a rodičovství tě ovlivnil?

R8: No asi hodně na mně zapůsobilo to, že jsem měla o hodně staršího přítele, přibližně ve věku mých rodičů, a to se ani tátovi a především babičce nelíbilo. A to si vzpomínám, že byl tenkrát táta hodně nepříjemnej, a to jsem teda pochopila, že velkej věkovej rozdíl není teda moc dobrej. A jinak spíše si pamatuji hovory s babičkou, která mně tehdy v této situaci v minulosti hodně formovala.

Já: Jak často jsi v kontaktu se svou rodinou?

R8: Tak teď se vídám s rodiči často, protože jsem se před nedávnem zpátky přestěhovala k rodičům od přítele, se kterým jsem se rozešla. Ale předtím jsme si občas, tak jednou týdně volali, takže jsme udržovali kontakt.

Já: Jak vnímají tvoji rodiče instituci manželství?

R8: Určitě se jim to zdá jako dobrá instituce, který dává smysl, i kvůli bezpečnosti a ochraně té ženy a dětí a jako stvrzení vztahu.

Já: Jaké faktory pro vstup do manželství a pro založení rodiny, se domníváš, že jsou pro tvoje rodiče nejdůležitější?

R8: Tak pro ně je nejdůležitější, aby ten člověk byl na mně hodnej, měl mně rád. A pak takový ty ekonomický věci nepovažují za důležitý, spíš teda to porozumění.

Já: Jaký věk si myslíte, že tvoji rodiče považují za ideální pro vstup do manželství a založení rodiny?

R8: Myslím si takových 30 let.

Já: Jaký je názor tvých rodičů na vstup do manželství a zakládání rodiny ve věku brzkém/pozdějším?

R8: V tom brzkém věku, tak teda to by se jim hodně nelíbilo, protože jsme se sestrou studovali. Ale v zásadě jsem od obou cítila, že kdybych náhodou čekala dítě, tak můžu počítat s jejich podporou, že by mně neodsoudili a že by mně nenechalo ve štychu. Asi by byli proti interupci. A v pozdějším věku, nevím jestli jsme se o tomhle tématu vůbec bavili, protože jak rodiče to nechávají výsostně, ať už z pohodlnosti nebo přílišné svobody na nás, tak vlastně neznám jejich názor. Nelíbí se jim umělé oplodňování.

Já: Žila jsi v rodině, kde byli rodiče sezdání/nesezdání?

R8: Sezdání a jsou stále svoji.

Já: A v širší rodině?

R8: A v širší rodině jsou stále všichni svoji.

Já: A myslíš, že to nějak ovlivnilo tvoje představy o vztazích, manželství nebo rodičovství?

R8: Tak asi určitě. Oni jsou příkladem toho, že je možný spolu stále bejt. V dětství jsem vnímala až moc, že jsou rodiče hodně spolu, až mi to bylo líto, protože jsme byly se sestrou tak trochu mimo a vně, toho jejich rodičovského spojení.

Já: Starali se o rodinu oba rodiče? Jakým způsobem?

R8: Tak trochu každéj jinak. Máma spíš se motala kolem vaření a úklidu domácnosti, je ráda doma a táta byl ten, který vydělával peníze a zároveň byl ten, který i občas za námi přišel o něčem si popovídat.

Já: V jakém věku měli tvoji rodiče své první dítě?

R8: Máma přibližně tak ve 27 a tátovi bylo 26, měli nás po vysoké škole.

Já: Jak tvoji rodiče hodnotí svůj věk vstupu do manželství a založení rodiny?

R8: Já myslím tak akorát, že je to ideální věk. I když na jejich dobu to bylo docela pozdě.

Já: Hovořila jsi někdy s rodiči o tom, jakou hodnotu a význam má rodina?

R8: Možná s tátou...Ale hlavně s babičkou, když jsem měla období, že pro mě byli hodně důležití kamarádi a kamarádky, že nejdůležitější je rodina, že v ní člověk má oporu. Ale vlastně, když si to tak vezmu, teď tak úplně nevím, jestli oporu cítím. Spíše mám někdy obavu, abych rodiče neobtěžovala. Mají a měli se spíše sami pro sebe, než pro nás, pro děti. Mají takový pojem svobody, který pak spíše vnímám jako nezájem.

Já: Bavili jste se spolu někdy na téma výběru partnera?

R8: Jak už jsem tady říkala, tak pokud, tak spíše s tátou, ale nezacházelo se do nějakých podrobností. Nechávali to spíše na nás a jestli to bylo tak, že nám tím dávali svobodu rozhodování anebo to byla jistá forma nezájmu, tak to nevím.

Já: Jak se tvoji rodiče stavěli k tvému případnému neplánovanému početí nebo svatbě?

R8: To mi nikdy nedoporučovali, ale vždycky dávali jasné signály, že by při mně stáli, kdybych náhodou otěhotněla. Stejný pocit jsem měla i ze strany babičky s dědou.

Já: Měla jsi nebo máš tendenci vyhledávat převážně dlouhodobé vztahy nebo krátkodobé známosti?

R8: Ze začátku hodně krátkodobý, ale později tak po 25 roce už spíše dlouhodobé vztahy.

Já: Jak by vypadal tvůj ideální vztah?

R8: No určitě takový duševní porozumění a prostě takovej vztah založenej na důvěře a emoční blízkosti. To by byly základní pilíře.

Já: Jak by fungoval?

R8: Tak si představuju, že bychom se spolu bavili o všem, co život přinese, dohadovali a byli díky těmto společným hodnotám schopni ty věci spolu řešit.

Já: Koho považuješ za nejbližší osobu?

R8: Tátu

Já: Věříš, že je možné mít jeden vztah na celý život?

R8: Věřím.

Já: Věříš, že je možné, aby manželství vydrželo na celý život?

R8: Věřím, to vidím kolem sebe, v rodině.

Já: Představuješ si při výběru partnera, jaký by byl manžel/otec?

R8: Toho otce si nepředstavuju moc. Já sama v tom nemám úplné jasno. Jasně, že myslím, jestli s tím člověkem bych byl schopná žít. Ale já dítě spíše nechci, nechci.

Já: Co si myslíš o instituci manželství?

R8: No, já si myslím stále, že manželství je celkem fajn. A pořád to má ještě nějakou funkci. Spíše bych se chtěla vdát.

Já: Jaké faktory pro vstup do manželství a pro založení rodiny jsou pro tebe nejdůležitější?

R8: Spolehlivost, porozumění, asi tyhle dvě.

Já: Plánuješ vstoupit do manželství a založit rodinu? Kdy?

R8: Chtěla bych někoho potkat, ale teď jsem sama, tak do budoucna, teď nic neplánuju.

Já: Jaký věk ti připadá ideální pro vstup do manželství a pro založení rodiny?

R8: Myslím, že někdy po 30tce, kdy jsou už lidi dostatečně zralý, aby si vybrali pro sebe vhodného partnera.

Já: Co mělo z tvé rodiny největší vliv na tvoje představy o rodičovství a manželství?

R8: Když se teď tak o tom bavíme, dochází mi, že nakonec asi nejvíc to, jak byli rodiče spolu soudržní a my děti vně toho. A v dětství byli často pryč, bez nás. Užívali spolu

svých zájmů. Napadá mě, že s tím souvisí to, že teď nechci mít děti, nechci jim to taky udělat.

RESPONDENT č. 9

Muž, 22 let

Já: Co jsi vnímal v dětství za nejdůležitější hodnoty svých rodičů?

R9: Hmm... tak asi u obou svoboda, zábava a plusy něco jako peníze, kariéra a práce.

Já: Bavit ses někdy s rodiči o manželství a zakládání rodiny?

R9: Ne, na takovou debatu si nepamatuji. Spíše si pamatuji na takové útržky, kdy spíše hanili manželství, že to je na nic a tak.

Já: Jak často jsi v kontaktu se svou rodinou?

R9: No, s mamkou jednou za čas a s tátou taky tak nějak, moc se nevidáme, párkrát do roka.

Já: Jak vnímají tvoji rodiče instituci manželství?

R9: Asi tak jako papír, kvůli dětem a nějakým právním věcem, ale nic, co by něco zaručovalo a dělalo stabilním.

Já: Jaké faktory pro vstup do manželství a pro založení rodiny, se domníváš, že jsou pro tvoje rodiče nejdůležitější?

R9: Asi to, že lidi se berou hlavně z důvodu toho, že čekají dítě, tak se berou. Samozřejmě i to, aby si alespoň trochu rozuměli a taky to, aby byli přibližně ze stejné ekonomické vrstvy.

Já: Jaký věk si myslíš, že tvoji rodiče považují za ideální pro vstup do manželství a založení rodiny?

R9: Já myslím, že je jim to asi úplně jedno.

Já: Žil jsi v rodině, kde byli rodiče sezdání/nesezdání?

R9: No, byli nesezdání, nikdy se nevzali.

Já: A v širší rodině?

R9: V širší rodině jsou jak sezdané páry, tak i páry rozvedené.

Já: Myslíš, že to nějak ovlivnilo tvůj postoj ke vztahům, víru ve smysluplnost vztahu nebo?

R9: Vzhledem k tomu, že naši nás měli, děti a zůstali nesezdaní, a že v širší rodině máme hodně příbuzných, kteří jsou nesezdaní nebo rozvedení, tak to u nás nikdo moc neřeší a manželství v reálu nikdo nepřičítá asi nějakou hodnotu, tak je jasné, že to mně ovlivnilo. Asi u nás nikdo nepřičítá vztahům nějakou úplně velkou váhu a není to asi pro ně prioritou.

Já: Starali se o rodinu oba rodiče? Jakým způsobem?

R9: No, asi oba, ale asi oba tak přibližně stejně. S ohledem na to, že oba hodně pracovali a asi kariéra bylo pro ně přednější, tak neměli moc času a vlastně nás vychovávala víc babička než oni dva.

Já: V jakém věku měli tvoji rodiče své první dítě?

R9: Mámě bylo asi 18 a tátovi bylo 22.

Já: Jak tvoji rodiče hodnotí svůj věk vstupu do manželství a založení rodiny?

R9: Já myslím, že to ani nijak nehodnotěj, prostě to tak přišlo. Bylo to tenkrát obvyklé, tak se k tomu tak postavili, že mají dítě. A protože ani nestudovali a vydělávali, tak to asi moc neřešili a ani teď to zpětně nějak neřeší a berou to tak, jak to přišlo.

Já: Hovořil jsi někdy s rodiči o tom, jakou hodnotu a význam má rodina?

R9: Od rodičů ani tak ne, nikdy jsem se na tohle téma s nimi nebavil. To spíše od babičky jsem slyšel to, že dávala velký důraz na manželství a rodinu.

Já: Bavili jste se spolu někdy na téma výběru partnera?

R9: Že bych si vzpomínal na nějakou delší debatu o tomhle, to ne. Jen nějaké zmínky, třeba z doby, kdy jsem neměl žádnou partnerku, tak mně do toho, abych si někoho našel trochu tlačili anebo naopak, když jsem měl kratší období krátkodobých známostí, tak mi říkali, že to přeháním. Jinak ne.

Já: Jak se tvoji rodiče stavěli k tvému případnému neplánovanému rodičovství nebo svatbě?

R9: Já myslím, že by jim to bylo úplně jedno.

Já: Měl jsi nebo máš tendenci vyhledávat převážně dlouhodobé vztahy nebo krátkodobé známosti?

R9: Tak spíš krátkodobý.

Já: A jak by vypadal tvůj ideální vztah?

R9: No, asi tak, abychom si rozuměli.

Já: A jak by fungoval?

R9: Prostě ideální vztah. Já ani nevím...asi nevěřím v ideální vztah.

Já: Koho považuješ za nejbližší osobu?

R9: Asi kámoše a babičku, taky.

Já: Věříš, že je možné mít jeden vztah na celý život?

R9: Ne, vůbec ne.

Já: Věříš, že je možné, aby manželství vydrželo na celý život?

R9: No, to já si vůbec nedokážu zatím představit, že bych měl jediný vztah. Tomu zatím dám asi minimum šancí na přežití. Asi ne.

Já: Představuješ si při výběru partnerky, jaká by byla manželka/matka?

R9: To vůbec.

Já: Je pro tebe manželství nezbytné pro stvrzení vztahu?

R9: Ne, vůbec.

Já: Co si myslíš o instituci manželství?

R9: Asi vycházím nebo mám stejný názor, který jsem slyšel od rodičů, že je to jen nějaký papír, potvrzení, které vůbec nic neřeší a nezaručuje. Možná snad je užitečné pro nějakou jistotu dětí, ale to je asi všechno.

Já: Jaké faktory pro vstup do manželství a pro založení rodiny jsou pro tebe nejdůležitější?

R9: Asi mít dost peněz.

Já: Plánuješ vstoupit do manželství a založit rodinu? Kdy?

R9: Neplánuju, zatím vůbec nic neplánuju a už vůbec ne manželství. Možná jen děti, někdy později.

Já: Jaký věk ti připadá ideální pro vstup do manželství a pro založení rodiny?

R9: Netuším, jaký věk je ideální.

Já: Co z tvé rodiny mělo největší vliv na tvoje představy o vztazích, manželství a rodičovství?

R9: Tak určitě mně asi ovlivnili negativní postoje mých rodičů a asi taky jejich příklad. A asi to je i možná ten důvod, že o těchhle věcech moc nepřemýšlím a neřeším.

RESPONDENT č. 10

Žena, 25 let

Já: Co jsi vnímala v dětství za nejdůležitější hodnoty svých rodičů?

R10: Peníze, postavení a takové jakoby komunistický pohled na čestnost a hlavně, aby sousedi nepomlouvali a nevěděli nic špatného.

Já: Bavila ses někdy s rodiči o manželství a zakládání rodiny?

R10: Ne, nikdy.

Já: Jak často jsi v kontaktu se svou rodinou?

R10: Málo, oni jsou na Slovensku a já jsem v Praze. Vidáme se velice málo, jezdím tam velice nerada někdy v létě, možná jednou dvakrát ročně.

Já: Jak vnímají tvoji rodiče instituci manželství?

R10: Oni by jistě odpověděli, že jí hodnotí velice dobře...jako, že manželství musí být a že je to součástí spořádaného života.

Já: Jaké faktory pro vstup do manželství a pro založení rodiny, se domníváš, že jsou pro tvoje rodiče nejdůležitější?

R10: Tak to teda plně nevím.

Já: Jaký věk si myslíš, že tvoji rodiče považují za ideální pro vstup do manželství a založení rodiny?

R10: No, to bych taky ráda věděla. V tuto chvíli slyším od nich pouze to, abych dodělala vysokou školu, abych se moc nebavila a soustředila se na školu a kariéru. Asi kolem 40 ti let, možná.

Já: Žila jsi v rodině, kde byli rodiče sezdání/nesezdání?

R10: Rodiče byli sezdání. Ale už nejsou spolu, rozvedli se krátce potom, co táta dostavěl na Slovensku dům.

Já: A v širší rodině?

V širší rodině jsou stále všichni spolu, kromě sestry mojí matky, ta je také rozvedená.

Já: Starali se o rodinu oba rodiče? Jakým způsobem?

R10: Tak, táta stavěl dům a staral se hlavně o tohle, vydělávání peněz a těžké práce. A máma se starala o mně, vařila, věci kolem rodiny, domácnosti. A potom, co jsme se nastěhovali do nového domu začali nějaké problémy, táta doma nic nedělal a nepomáhal mámě, tak se rozvedli.

Já: V jakém věku měli tvoji rodiče své první dítě?

R10: Máma mně měla ve 20 ti a táta ve 29 letech.

Já: Jak tvoji rodiče hodnotí svůj věk vstupu do manželství a založení rodiny?

R10: Podle mámy to bylo hrozně brzy, co vstoupila do manželství a zkazila si tím život. Táta nevím, ale jak ho znám, tak to asi hodnotí v pořádku, dobře.

Já: Hovořila jsi někdy s rodiči o tom, jakou hodnotu a význam má rodina?

R10: Vždycky to byly spíše takové proklamované řeči, většinou jen v hádce, že bychom si v rodině měli pomáhat a hlavně to bylo na mně, že bych se o ně měla více starat.

Já: Bavili jste se spolu na téma výběru partnera?

R10: Ne, o tom jsme se nikdy nebavili, na to si nepamatuji.

Já: Jak se tvoji rodiče stavěli k tvému případnému neplánovanému početí nebo svatbě?

R10: No, to by byl hroznej průšvih. Máma by mně asi vyškrtla ze svého života.

Já: Měla jsi nebo máš tendenci vyhledávat převážně dlouhodobé vztahy nebo krátkodobé známosti?

R10: Já bohužel vlastně žádné vztahy nemám. Ne, že bych nechtěla, ale nemám vztahy.

Já: Jak by vypadal tvůj ideální vztah?

R10: Hlavně by mně někdo měl chtít.

Já: A jak by takový vztah fungoval?

R10: Nevím, já se mužům nějak nelíbím.

Já: Koho považuješ za nejbližší osobu?

R10: Nemám nejbližší osobu, možná tady jedna známá paní, tady v Praze.

Já: Věříš, že je možné mít jeden vztah na celý život?

R10: Tak. Podle toho jaký. A jestli bych o to vůbec stála. A vidím to kolem sebe, jak ty vztahy dopadají a jak můžou být strašný, po celý život.

Já: Věříš, že je možné, aby manželství vydrželo na celý život?

R10: Věřím, tak jak jsem to teď řekla, můžou být dost strašný a to celý život.

Já: Představuješ si při výběru partnera, jaký by byl manžel/otec?

R10: Nepředstavuju, protože žádný muž mně neoslovuje, takže ne.

Já: Co si myslíš o instituci manželství?

R10: Myslím si, že je to v dnešní době především pro ochranu dětí. Takže když si lidi, když si pořizují děti, tak by se měli vzít, právě pro tu ochranu dětí a jiný význam v tom dnes nevidím.

Já: Jaké faktory pro vstup do manželství a pro založení rodiny jsou pro tebe nejdůležitější?

R10: Tak já si myslím láska a aby si rozuměli.

Já: Plánuješ vstoupit do manželství a založit rodinu? Kdy?

R10: Docela určitě plánuju manželství a rodinu, ale teď ne, neplánuju, studuju a zatím to nevypadá, že by se to tímhle směrem mělo vyvíjet.

Já: Jaký věk ti připadá ideální pro vstup do manželství a pro založení rodiny?

R10: No, vidím to tak, že právě tenhle věk, kolem 25 nebo 26ti let, ve kterém teď jsem, čistě biologicky bych řekla těch 26 let. Ale to teď nemůžu, protože studuju a nemám žádného partnera

Já: Co z rodiny mělo největší vliv na tvoje představy o vztazích, manželství nebo rodičovství?

R10: Myslím, že celá ta hrůza, jak se moji rodiče k sobě chovají nebo se v mém dětství chovali a vlastně celá ta hrůza soužití s nima. Moc vlastně v tu ideální představu o rodině a manželství nevěřím.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno a příjmení autorky: Tereza Wurstová

Studijní program: Psychologie (Bc.)

Studijní obor: 7701R005 Psychologie (Bc.)

Název práce: Vliv rodiny a jejích hodnot na představy o manželství a rodičovství v období vynořující se dospělosti

Počet stran (bez příloh): 61

Celkový počet stran příloh: 33

Počet titulů české literatury a pramenů: 28

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 4

Počet internetových odkazů: 3

Vedoucí práce: PhDr. Jiří Jakubů, PhD.

Rok dokončení práce: 2017

**Posudek vedoucího/opponenta bakalářské/diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studentky: **Tereza Wurstová**

Obor studia: **Psychologie**

Název práce: **Vliv rodiny a jejích hodnot na představy o manželství a rodičovství v období vynořující se dospělosti**

Vedoucí/opponent práce: **Mgr. et PhDr. Jiří Jakubů, Ph.D.**

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 61

Počet stránek příloh: 33

Počet titulů v seznamu literatury: **27 českých + 1 zahraničních (3 cizojazyčné internetové zdroje)**

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	1			
--	---	--	--	--

Oborová příslušnost tématu

	1			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

			3	
--	--	--	---	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

		2		
--	--	---	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

		2		
--	--	---	--	--

2

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

		2		
--	--	---	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

			3	
--	--	--	---	--

Využití výzkumných empirických metod

		2		
--	--	---	--	--

Využití praktických zkušeností

0				
---	--	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

	1			
--	---	--	--	--

Naplnění cílů práce

			3	
--	--	--	---	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

		2		
--	--	---	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Návaznost kapitol a subkapitol

	1			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

			3	
--	--	--	---	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

0				
---	--	--	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

- 1) Jakým způsobem byste nyní, po zkušenostech s bakalářskou prací, vytvářela nový výzkumný projekt?
- 2) Jakým způsobem by podle vás mohla vývojová etapa vynořující se dospělosti či transgenerační transmise ovlivňovat utváření vlastních hodnot mladých lidí?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Tématická oblast, kterou autorka vybrala a zpracovává je společensky významná a odborně žádoucí, ovšem velmi obtížně uchopitelná. V teoretické části autorka velmi pěkně vyvažuje teorie sociologické a psychologické (podtrhuji zejména koncepci transgenerační transmise), velice cenný je odkaz ke konceptu tzv. vynořující se dospělosti a zdůraznění významu imaginace (představa, fantazie a snění). Tato část je přehledná a srozumitelná, autorka umí pracovat s dostupnou literaturou: doporučil bych jí však vylepšit poněkud matoucí způsob citování z literatury (technická záležitost).

V části empirické se autorka pokouší zodpovědět položené otázky. To je nesnadné jak koncepčně (např. jak od sebe odlišíme vliv rodičů, rodiny a okolního světa?), tak i metodologicky: kvalitativní výzkumná strategie je tak zcela namístě. Zde ovšem narážíme na limitující faktor autorčina výzkumu: nedostáváme ani tak odpověď na otázku, jak původní rodina a vnímané hodnoty rodičů (již toto samo je velké téma: hodnoty vnímané dětmi versus vyznávané hodnoty rodičů) ovlivňují mladé lidi v představách o partnerském a rodinném životě, jakým způsobem a jaké hodnoty internalizují. Spíše se seznamujeme s vnímanými a následně přepracovávanými zkušenostmi, představami a postoji mladých lidí ke svým rodičům a jejich životu. Zde nám vyvstávají další otázky o možném vlivu životních událostí zkoumaných osob: událostí vývojových (např. autorkou zmiňovaná vynořující se dospělost) a psychologických (autorkou zmiňovaná transgenerační transmise či hypoteticky např. vztahová vazba).

Velmi cenná je závěrečná diskuse výzkumných zjištění: autorka sama reflektuje omezení a limity své práce, zároveň naznačuje možnosti dalšího výzkumu. Pokud by v něm pokračovala ve své diplomové práci, byla by pro ní její práce bakalářská nejen formální studijní povinností, ale opravdu cennou zkušeností a ukázkou odborného růstu.

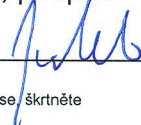
Přes zmíněná omezení a dílčí nedostatky bych chtěl ocenit nejen autorčino zaujetí tématem, vlastní iniciativu a pracovní samostatnost, ale také i povědomí o etické dimenzi výzkumné práce. Přínosné se mi jeví také zařazení přepisu rozhovorů do přílohy bakalářské práce: jsou nejen jejím osvěžením, ale evokují nám nové otázky a náměty k dalšímu zkoumání.

Doporučení k obhajobě: **doporučuji/nedoporučuji***

Navrhovaná klasifikace: **velmi dobře**

V Praze 31.8.2017

Datum, podpis:

* nehodící se, škrtněte

**Posudek vedoucího/oponenta bakalářské/diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta/-tky: Tereza Wurstová

Obor studia: Psychologie

Název práce: Vliv rodiny a jejích hodnot na představy o manželství a rodičovství v období vynořující se dospělosti

Vedoucí/oponent* práce: Ing. Mgr. Ivana Dvořáková

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 61

Počet stránek příloh: 33

Počet titulů v seznamu literatury: 35

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	1			
--	---	--	--	--

Oborová příléhavost tématu

	1			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

			3	
--	--	--	---	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

		2		
--	--	---	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

		2		
--	--	---	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

		2		
--	--	---	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

				4
--	--	--	--	---

Využití výzkumných empirických metod

		2		
--	--	---	--	--

Využití praktických zkušeností

			3	
--	--	--	---	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

X				
---	--	--	--	--

Naplnění cílů práce

				4
--	--	--	--	---

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

		2		
--	--	---	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výběrně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Návaznost kapitol a subkapitol

	1			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

			3	
--	--	--	---	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

				4
--	--	--	--	---

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

- 1 Jak se autorka pracovala zvolenou výzkumnou metodou (metoda vytváření trsů) a proč volila právě ji?
- 2 Jak souvisí např. otázka č. 12 (str. 42) s výzkumným cílem, resp. výzkumnými otázkami?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky)

Autorka předložila práci, ve které se snaží uchopit společensky významné téma. V teoretické části předkládá základní výběr teoretických východisek, které se tématem rodiny zabývají. Text je členěný přehledně, s citačními odkazy pracuje autorka dobře. V některých případech doporučuji jasněji označit autora myšlenky – z textu není někdy zřejmé, zda se jedná o názor autorky či autora citovaného v předešlém nebo následujícím odstavci (např. str. 16 odstavec začínající slovy „Současná doba ...“).

Autorka dokládá svoji schopnost pracovat s odbornou literaturou, jejíž výčet je kladem práce. Nicméně práci by jistě obohatily názory a postřehy samotné autorky. Těch je bohužel v práci velmi málo, proto v některých místech práce působí jako učebnicový přehled kde chybí propojení se samotným tématem, které je podle všeho autorky velmi blízké.

V empirické části si autorka klade ambiciózní cíl a to zmapovat vliv rodiny a jejich hodnot na utváření představ mladých lidí o manželství a rodičovství. Samotná výzkumná sonda je však zaměřená na zmapování toho, jak mladí dospělí vnímají své rodiče, hodnoty, které rodiče vyznávají, jak si představují samotní mladí dospělí svůj život apod. (viz osnova rozhovoru na str. 42). Rozhovory jsou vedeny citlivě, nicméně v některých místech by stálo jít do větší hloubky.

Výzkumné otázky, které si autorka postavila, neodpovídají popsané metodě. Tím pádem se ani odpověď na otázku „vliv rodiny na představy o manželství u mladých dospělých“ použitou metodou nepodařilo přinést.

Nicméně provedené rozhovory přinesly některé zajímavé náhledy na porozumění tématu manželství a rodičovství tak, jak jej mohou mladí lidé prožívat a mohou autorky posloužit jako inspirace pro další práce.

Doporučení k obhajobě: doporučuji/nedoporučuji*

Navrhovaná klasifikace: dobře

Datum, podpis: 14.8.2017

* nehodící se, škrtněte